

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Katedra českého jazyka a literatury

Kýč v literatuře a červená knihovna

Bakalářská práce

Autor: Lenka Šilhánová

Studijní program: B7310 Filologie

Studijní obor: Jazyková a literární kultura

Vedoucí práce: dr. hab. Marcin Lukasz Filipowicz, Dr.

Oponent práce: PhDr. Nella Mlsová, Ph.D.

Zadání bakalářské práce

Autor:	Lenka Šilhánová
Studium:	P19P0285
Studijní program:	B7310 Filologie
Studijní obor:	Jazyková a literární kultura
Název bakalářské práce:	Kýč v literatuře a červená knihovna
Název bakalářské práce AJ:	Kitsch in literature and Red library

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce je zaměřena na téma kýče v literatuře, v teoretické části podrobněji rozebírá brakovou literaturu a žánr červené knihovny. V první části je nastíněn kýč v porovnání s uměním a následně je rozebrán literární kýč. V další části je pozornost soustředěna na názory na literární kýč a následně na cenzury literárního kýče od minulého století po současnost. Prostor je věnován specifikaci děl žánru červené knihovny. V praktické části je proveden rozbor dvou textů z žánru. V textech je poukázáno na typické jevy, které signalizují kýč. Dochází k představení možného vývoje současné červené knihovny. To následně směřuje k mému projektu, jenž je zaměřen na seznámení společnosti s červenou knihovnou, mírou její kýčovitosti a její cenzurou. Klíčová slova: literatura, kýč, cenzura, červená knihovna, Než jsem tě poznala, Na křídlech lásky

BROCH, Hermann, Milan KUNDERA a Petr ŠIMÁK. Román - mýtus - kýč: eseje. Praha: Dauphin, 2009. ISBN 978-80-7272-215-0. Několik poznámek k problému kýče. Str. 55 - 79.

KULKA, Tomáš. Umění a kýč. Vyd. 2., rozš. Praha: Torst, 2000. ISBN 80-7215-128-2.

MOCNÁ, Dagmar. Červená knihovna: studie kulturně a literárně historická: pohled do dějin pokleslého žánru. Praha: Paseka, 1996. ISBN 80-7185-075-6.

SIROVÁTKA, Oldřich. Ach, ta láska: průvodce po české brakové literatuře. Praha: Melantrich, 1984.

Zadávací pracoviště:	Katedra českého jazyka a literatury, Pedagogická fakulta
Vedoucí práce:	dr. hab. Marcin Lukasz Filipowicz, Dr.
Oponent:	PhDr. Nella Mlsová, Ph.D.
Datum zadání závěrečné práce:	12.11.2020

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou závěrečnou práci vypracovala samostatně pod vedením vedoucího závěrečné práce a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne

Podpis studenta

Poděkování

Za odborné rady, ochotu a čas, který mi věnoval, bych chtěla poděkovat vedoucímu mé bakalářské práce, kterým byl dr. hab. Marcin Lukasz Filipowicz, Dr.

Anotace

Bakalářská práce je zaměřena na téma kýče v literatuře, v teoretické části podrobněji rozebírá brakovou literaturu a žánr červené knihovny. V první části je nastíněn kýč v porovnání s uměním a následně je rozebrán literární kýč. V další části je pozornost soustředěna na názory na literární kýč a následně na cenzury literárního kýče od minulého století po současnost. Prostor je věnován specifikaci děl žánru červené knihovny. V praktické části je proveden rozbor dvou textů z žánru. V textech je poukázáno na typické jevy, které signalizují kýč. Dochází k představení možného vývoje současné červené knihovny. To následně směřuje k mému projektu, jenž je zaměřen na seznámení společnosti s červenou knihovnou, mírou její kýčovitosti a její cenzurou.

Klíčová slova: literatura, kýč, cenzura, červená knihovna, Než jsem tě poznala, Na křídlech lásky

Anotation

The bachelor's thesis is focused on the topic of kitsch in literature, in the theoretical part it analyzes in more detail junk literature and the genre of the Red Library. In the first part, kitsch is outlined in comparison with art and then literary kitsch is analyzed. In the next part, attention is focused on opinions on literary kitsch and subsequently on censorship of literary kitsch from the last century to the present. The space is dedicated to the specification of texts in the genre of the red library. In the practical part there is an analysis of two texts from the genre. The texts point out typical phenomena that signal kitsch. The possible development of the current Red Library is presented. This in turn leads to my project, which aims to acquaint society with the Red Library, its amount of kitsch and its censorship.

Keywords: literature, kitsch, censorship, Red Library, Me Before You, Love is an Eagle

Obsah

1	Úvod.....	1
2	Teoretická část.....	3
2.1	Kýč.....	3
2.2	Porovnání pojmů souvisejících s literárním kýčem a jejich společná provázanost.....	4
2.2.1	Literární kýč	5
2.2.2	Brak	6
2.2.3	Populární literatura	7
2.2.4	Červená knihovna.....	8
2.2.5	Erotická literatura v porovnání s žánrem červené knihovny	9
2.2.6	Provázanost pojmů souvisejících s literárním kýčem.....	10
2.3	Oblíbenost populární (nízké) literatury	11
2.4	Specifikace děl žánru červené knihovny	12
2.5	Historie a cenzura žánru červené knihovny v českém prostředí	14
2.5.1	Červená knihovna v meziválečném období.....	15
2.5.2	Červená knihovna a její stagnace od druhé světové války	16
2.5.3	Červená knihovna v období komunistického režimu	18
2.5.4	Červená knihovna po roce 1989.....	20
3	Praktická část.....	22
3.1	Na křídlech lásky	22
3.1.1	Aplikace podmínek.....	24

3.1.2	Splnění podmínek kýčovitosti literárního díla.....	26
3.2	Než jsem tě poznala	28
3.2.1	Aplikace podmínek.....	30
3.2.2	Splnění podmínek kýčovitosti literárního díla.....	33
4	Závěr.....	35
5	Seznam použité literatury	37
5.1	Internetové zdroje	38

1 Úvod

Literární kýč je součástí literatury, která v mnoha kruzích není příliš favorizovaná právě kvůli své charakteristice. Názory na téma jsou především negativního rázu¹ v porovnání s literaturou, kterou označujeme jako vysokou. Tzv. červená knihovna, jako možná součást literárního kýče, se setkává s podobnými názory, ačkoliv je její popularita mezi čtenáři poměrně značná. Kombinace negativních názorů a dlouhodobé očividné popularity byla důvodem k výběru tématu bakalářské práce. Záměrem je poukázat na kýčovitost žánru červené knihovny a ověřit, jak silně se kýč v žánru projevuje.

Práce se v teoretické části zaměřuje na spojitosti literárního kýče, braku a červené knihovny. Pojmy dává do souvislostí a získává důkazy a argumenty k tomu, že červená knihovna má blízko k literárnímu kýči, nebo jím přímo je. Následně poukazuje i na spojitosti červené knihovny a erotické literatury. Vysvětluje, jak jsou pojmy propojeny a chápány. Soustředí se na historii červené knihovny a literárního kýče, výrazněji si všímá názorů na ně a jejich případných proměn. Klade si otázku, jaké povahy názory a reakce jsou a historicky byly. Na základě zjištěných reakcí a názorů popisuje současný stav populární literatury a oblíbenost oddechové četby.

Podle poznatků v teoretické části probíhá v praktické části rozbor dvou vybraných titulů z červené knihovny, tedy možné součásti literárního kýče. Výběr proběhl především podle kritéria doby vzniku a popularity daného díla. Proto je jedním z nich *Na křídlech lásky* od Barbary Cartlandové, vydané v edici Večery pod lampou na začátku devadesátých let minulého století. Období bylo vybráno kvůli vyšší popularitě žánru. Devadesátá léta jsou označována jako nový zlatý věk červené knihovny. Dagmar Mocná červenou knihovnu v devadesátých letech označuje jako fenomén a předkládá její prodejní úspěšnost.² Zároveň původní text *Love is an Eagle* pochází z padesátých let a zaznamenává příkladnou červenou knihovnu. První polovina minulého století je pro žánr podstatná vzhledem k jeho úspěchu. První text byl vydán v devadesátých letech, kdy se především na našem území uvolnila cenzura a začaly k nám pronikat i knihy

---

¹ SIROVÁTKA, Oldřich. *Literatura na okraji*. Praha: Československý spisovatel, 1990. ISBN 80-202-0122-x. str. 89

² MOCNÁ, Dagmar. *Červená knihovna: studie kulturně a literárně historická : pohled do dějin pokleslého žánru*. Praha: Paseka, 1996. ISBN 80-7185-075-6. str. 7

z celosvětové literatury.³ Druhým vybraným dílem ze současnější literatury je bestseller z roku 2013 *Než jsem tě potkala* od autorky Jojo Moyesové. Pochází z minulého desetiletí a slouží jako zástupce současnější literatury. Díky porovnání textu z období klasické červené knihovny a současné červené knihovny bude lépe naznačeno a uchopeno směřování žánru.

U porovnávaných titulů je posuzována míra literárního kýče pomocí vyhledání specifík stanovených pro kýč. Z rozboru je vytvořen závěr o kýčovitosti díla červené knihovny. Následně je posouzena obsahová a formální stránka díla. Cílem pro rozbor je především sledování vývoje červené knihovny v posledních třech desetiletích. Výsledek může posloužit k uchopení současného stavu a postavení červené knihovny v naší společnosti.

Celkovým cílem práce je nastínit postavení červené knihovny a literárního kýče v naší společnosti a objasnit důvod, proč je žánr červené knihovny stále čtený. Podobný záměr má i projekt k bakalářské práci samotné. Projektem je literární brožura na téma literárního kýče a červené knihovny. Širší veřejnosti jsou v ní vysvětleny pojmy literární kýč, červená knihovna, brak a populární literatura. Následně jsou uvedeny názory vybraných literárních kritiků a teoretiků na literární kýč. Je nastíněn i důvod, proč se červená knihovna stále čte a jaká je její popularita.

---

³ MOCNÁ, Dagmar. *Červená knihovna: studie kulturně a literárně historická : pohled do dějin pokleslého žánru*. Praha: Paseka, 1996. ISBN 80-7185-075-6. str. 7

2 Teoretická část

V této části dochází nejprve k specifikování kýče obecně. Co je kýč v obecné rovině a jaká jsou jeho běžná specifika je důležité pro lepší pochopení kýče literárního, pro který platí podobná pravidla.

Po ujasnění povahy kýče uměleckého je následně představen kýč literární, jeho synonyma a literatura, která s kýčem úzce souvisí. Na základě souvislostí je v této části bakalářské práce věnován prostor červené knihovně, její historii a jejím znakům. Dochází zde k porovnání červené knihovny s literární kýčem a následně erotickou literaturou, aby lépe vyplynula podstata a vlastnosti žánru červené knihovny. Žánr se tak stává snáze uchopitelným. Správnost specifik, která autoři stanovují k dílům červené knihovny a jež jsou v této části následně uspořádána, jsou posouzena v druhé části práce prostřednictvím rozborů.

2.1 Kýč

Podstatě kýče se ve svém fejetonu *Slovo, kterého nemáme* věnuje Karel Čapek. Jeho vyjádření šikovně shrnuje kontrastní rozmanitost kýče a jeho pronikání do různých odvětví umění:

„Je to umělecké dílo, které vlastně není uměleckým dílem, ačkoliv se tak tváří; je to špatný obraz nebo kniha nebo hudební kus, který se líbí, ačkoliv je špatný, nebo právě proto, že je špatný; je to vyhovění populárnímu vkusu; je to efektní a povrchní, hloupé a přitom vypočítavé; je to ohavné a úžasně oblíbené; je to libivé, sentimentální, frivolní, navoněné a nakadeřené a napentlené a laciné a módní a sprosté a pohodlné k děláni a chápání; je to zkratka kýč, jinak se to nedá říci.“⁴

Jak dále podotýká Hermann Broch v souboru esejí *Román – mýtus – kýč*, pro existenci kýče je důležité, že se jím lidé rádi obklopují.⁵ Primární zájem o estetické v umění

---

⁴ ČAPEK, Karel. *O umění a kultuře II*. 2. opravené vydání. Praha: Městská knihovna v Praze, 2018. ISBN 978-80-7532-958-5. str. 446

⁵ BROCH, Hermann. *Román - mýtus - kýč: eseje*. V Praze: Dauphin, 2009. ISBN 978-80-7272-215-0. str. 55

považuje Broch za projev kýče.⁶ Podle tohoto úsudku je kýčem jakékoliv umělecké dílo, které autor zamýšlel vytvořit jako krásné. Následně odsuzuje to, co se snaží být krásné. Tomáš Kulka při specifikaci kýče představuje důležité vyčlenění vzhledem k umění. Ve své studii *Umění a kýč* považuje za riskantní je přesněji vymezovat proti sobě. Podle něj je mezi nimi hranice, která se v případě umění často překračuje. Mimoto podotýká, že v posledním století samo umění své hranice zpochybňuje.⁷ Proto určuje pro kýč základní podmínky, které ho mají identifikovat.⁸ Kromě Kulkových podmínek můžeme podle výchozích textů od Brocha a Čapka považovat za kýč cokoliv, co má za primární záměr být krásné, zalíbit se, a především estetičností zaujmout.

Mezi všemi zmíněnými autory sledujeme určité podivování nad neustálou úspěšností kýčovitých děl i textů. Právě úspěšnost kritizovaného kýče je jedním z témat této práce. Naprosto očividně se shledáváme s negativními pohledy na kýč, zatímco ten má své místo v naší kultuře a stává se součástí umění, jehož hranice, jak Kulka podotýká, nejsou ostré. Tento předpoklad, že se kýč stává uměním, společně se s ním propojuje a je součástí naší kultury, předkládá Broch v jedné ze svých esejí (*Kýč a tendenční umění*⁹). Tomu, že je kýč součástí naší kultury, napovídá skutečnost, že kýč nalezneme v literatuře, divadle nebo filmu. Jak Čapek poznamenává, kýčem je alespoň polovina toho, co se tiskne, hraje nebo vystavuje.¹⁰

2.2 Porovnání pojmů souvisejících s literárním kýčem a jejich společná provázanost

Nízká literatura, která je stěžejní pro tuto práci, je označována několika různými pojmy. Ty jsou v následující kapitole vysvětleny a zároveň společně porovnány. Jsou jimi brak, populární literatura, literární kýč a červená knihovna. Červená knihovna je následně posuzována v souvislosti s erotickou literaturou, protože může docházet k jejich záměně

---

⁶ BROCH, Hermann. *Román – mýtus – kýč: eseje*. V Praze: Dauphin, 2009. ISBN 978-80-7272-215-0. str. 57

⁷ KULKA, Tomáš. *Umění a kýč*. Vyd. 3. Praha: Torst, 2014. ISBN 978-80-7215-477-7. str. 17–18

⁸ KULKA, Tomáš. *Umění a kýč*. Vyd. 3. Praha: Torst, 2014. ISBN 978-80-7215-477-7. str. 57

⁹ BROCH, Hermann. *Román – mýtus – kýč: eseje*. V Praze: Dauphin, 2009. ISBN 978-80-7272-215-0. str. 177–180

¹⁰ ČAPEK, Karel. *O umění a kultuře II. 2. opravené vydání*. Praha: Městská knihovna v Praze, 2018. ISBN 978-80-7532-958-5. str. 446

na základě několika podobných rysů. Pojmy jsou vysvětleny a posuzovány podle toho, jak je vydělují autoři textů, kteří se zabývají literárním kýčem a žánrem červené knihovny.

Porovnání souvisejících pojmů je důležité pro to, aby bylo jasné, na jakou literaturu reagovala cenzura. V textech, které se negativně stavěly ke kýči nebo k braku, se užívají různé pojmy, které mohou odkazovat na stejný typ literatury.

2.2.1 Literární kýč

Literární kýč je pojmenováním pro skupinu textů z různých literárních žánrů nebo druhů. Kulka ve své knize *Umění a kýč* uvádí kýč ve spojení s poezií.¹¹ Poezii milostnou a angažovanou, kterou v knize zvláště jmenuje, považujeme za samozřejmý kýč. Podle Oldřicha Sirovátky nalezneme kýč v oddechové četbě, do které patří četba s milostnou, detektivní i vědeckofantastickou tematikou.¹²

Kulka pro správné poznání literárního kýče a jeho charakteristiky doporučuje obrátit se k dílům z žánru červené knihovny. Žánr chápe jako typický literární kýč. Společně s červenou knihovnou literární kýč označuje jako „*druh literatury, který má komerční úspěch navzdory své literární plytkosti či možná právě kvůli ní.*“¹³ Podobně se vyjadřuje Čapek, který uvádí, že kýčem může být špatná kniha, která je oblíbená i přes svou nízkou kvalitu.¹⁴ Společně s Čapkem staví Kulka tuto tezi na protikladu špatnost a úspěšnost. Z jejich textů vyznívá, že se úspěšnosti kýče podivují. Úspěšnost textů je trvalá a tato práce ji následně bude dokazovat.

Sirovátka se v knize *Ach ta láska* dopouští porovnávání brakové a kýčovitě literatury s vyšší literaturou. Už podle toho, že ve svém textu používá pojmenování vyšší literatura, staví literární kýč na nižší úroveň. Vyděluje je v protikladu a podotýká, že se kýčovitá literatura inspirovala v literatuře vyšší,¹⁵ ačkoliv mohla vznikat sama o sobě a vyšší

---

¹¹ KULKA, Tomáš. *Umění a kýč*. Vyd. 3. Praha: Torst, 2014. ISBN 978-80-7215-477-7. str. 201

¹² SIROVÁTKA, Oldřich. *Literatura na okraji*. Praha: Československý spisovatel, 1990. ISBN 80-202-0122-X. str. 9

¹³ KULKA, Tomáš. *Umění a kýč*. Vyd. 3. Praha: Torst, 2014. ISBN 978-80-7215-477-7. str. 125

¹⁴ ČAPEK, Karel. *O umění a kultuře II*. 2. opravené vydání. Praha: Městská knihovna v Praze, 2018. ISBN 978-80-7532-958-5. str. 446

¹⁵ SIROVÁTKA, Oldřich. *Ach, ta láska: průvodce po české brakové literatuře*. Praha: Melantrich, 1984. str. 18

literatuře se podobat. Kvality a styl kýčovitě literatury jsou sníženy na úroveň nápodoby a je zavrhnuta možnost originality.

Četbě, která se hodnotí jako oddechová a relaxační je vyčítán styl, ve kterém ji autoři píší, ačkoliv splňuje požadavky, které bychom od této literatury mohli očekávat. Podle Kulky se literární kýč soustředí na výraznou citovost děje, řídí se současnými morálními a společenskými zásadami, popisuje všeobecnou pravdu a dobro. Styl a jazyk románů je zpravidla jednoduchý a srozumitelný. Text z tohoto žánru nevyžaduje interpretaci a nepřináší čtenáři nic nového.¹⁶ Jednoduchý styl odpovídá povaze oddechové populární literatury, jejímž cílem je, jak představuje Dagmar Mocná, okamžité porozumění předkládanému textu.¹⁷ Podle Kulky by texty populární literatury měly být kýčem.

Současnější vývoj literárního kýče sleduje ve své knize *Umění a kýč* Tomáš Kulka. Kromě popisu naznačuje současnou oblíbenost literárního kýče, který se snadno dostává mezi nejprodávanější knihy.¹⁸ Zvýrazňuje fakt, že literární kýč není záležitostí jen běžných čtenářů. Přímou poznámkou označuje inteligentního čtenáře jako nepředpokládanou proměnnou u kýčovitě literatury. Omezuje ve svém chápání možnost literárního kýče zaujmout inteligentního čtenáře kvůli svým kvalitám, které byly i v historii hodnoceny jako nedostatečné. Opět se setkáváme s podivováním se nad úspěšností literárního kýče, jak tomu bylo u kýče uměleckého.

2.2.2 Brak

V textu *Literární brak: operace vyloučení, operace nahrazení, 1938-1951* Pavel Janáček popisuje brakovou literaturu jako součást literatury, která do ní však nepatří.¹⁹ Brakem je podle Janáčka „*ne-hluboká, ne-vkusná, ne-dobrá*“²⁰ literatura. Dále ve svém textu

---

¹⁶ KULKA, Tomáš. *Umění a kýč*. Vyd. 3. Praha: Torst, 2014. ISBN 978-80-7215-477-7. str. 131

¹⁷ MOCNÁ, Dagmar a Josef PETERKA. *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha: Paseka, 2004. ISBN 80-7185-669-X. str. 502

¹⁸ KULKA, Tomáš. *Umění a kýč*. Vyd. 3. Praha: Torst, 2014. ISBN 978-80-7215-477-7. str. 128

¹⁹ JANÁČEK, Pavel. *Literární brak: operace vyloučení, operace nahrazení, 1938-1951*. Brno: Host, 2004. Teoretická knihovna. ISBN 80-7294-129-1. str. 11

²⁰ JANÁČEK, Pavel. *Literární brak: operace vyloučení, operace nahrazení, 1938-1951*. Brno: Host, 2004. Teoretická knihovna. ISBN 80-7294-129-1. str. 97

zmiňuje přirovnávání románové literatury k jedu a zmetku (německy *das Brack*).²¹ Označení brak je pro literaturu hanlivé povahy a je aplikováno především na romány.

V průběhu 20. století se v českém prostředí pojem brak a rozsah jeho významu v literatuře proměňovaly. V době Protektorátu byly brakové texty takové, kterým chyběla umělecká hodnota.²² V období komunismu mohlo být brakem dílo, které škodilo dobrému vkusu a mravům.²³ Proto mohlo být brakem označeno jakékoliv nevyhovující dílo. Brakovými texty se běžně rozuměla literatura lidová, zábavná četba a část populární beletrie, pod kterou spadá i žánr červené knihovny.²⁴ Janáček předkládá vlastnosti literárního braku: měly by to být texty neumělecké a nedůležité nebo škodlivé pro literární kulturu. Označení brak četba získávala na základě právě stanovených společenských pravidel. Rozsah textů, jež byly označovány brakem se podle Janáčka mohl měnit v závislosti na právě stanovených ideologických podmínkách.²⁵

2.2.3 Populární literatura

Dagmar Mocná v *Encyklopedii literárních žánrů* popisuje populární literaturu jako knihy krásné literatury, jejichž zájmem je přímé spojení se čtenářem. Pro populární literaturu vymezuje důležitost srozumitelnosti a jednoznačnosti, jež neumožňují více interpretací. Děj má být v populární literatuře vyplněn emocionálně a zobrazený svět se zpravidla odehrává na základních protikladech dobrého a zlého.²⁶

---

²¹ JANÁČEK, Pavel. *Literární brak: operace vyloučení, operace nahrazení, 1938-1951*. Brno: Host, 2004. Teoretická knihovna. ISBN 80-7294-129-1. str. 21

²² JANÁČEK, Pavel. *Literární brak: operace vyloučení, operace nahrazení, 1938-1951*. Brno: Host, 2004. Teoretická knihovna. ISBN 80-7294-129-1. str. 93

²³ WÖGERBAUER, Michael, Petr PÍŠA, Petr ŠÁMAL a Pavel JANÁČEK. *V obecném zájmu: cenzura a sociální regulace literatury v moderní české kultuře 1749-2014*. Praha: Academia, 2015. ISBN 978-80-88069-11-9. str. 1291

²⁴ JANÁČEK, Pavel. *Literární brak: operace vyloučení, operace nahrazení, 1938-1951*. Brno: Host, 2004. Teoretická knihovna. ISBN 80-7294-129-1. str. 97

²⁵ JANÁČEK, Pavel. *Literární brak: operace vyloučení, operace nahrazení, 1938-1951*. Brno: Host, 2004. Teoretická knihovna. ISBN 80-7294-129-1. str. 10

²⁶ MOCNÁ, Dagmar a Josef PETERKA. *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha: Paseka, 2004. ISBN 80-7185-669-X. str. 501–502

Populární literatura bývá chápána jako protiklad k umělecké literatuře. Mocná vyděluje rozdíl mezi nimi v základních strategiích. Zatímco umělecká literatura představuje autorovo vidění a prožívání světa, populární literatura se snaží cíleně uspokojit čtenářské potřeby.²⁷ Do protikladu byly literatury dávány na konci první poloviny dvacátého století, kdy byla část populární literatury považována za brak.²⁸

2.2.4 Červená knihovna

Červená knihovna je literární žánr, který se vyvinul z krásné literatury, od níž se později odklonil. Texty žánru červené knihovny se staly oddechovou četbou. Synonymy k červené knihovně jsou zamilovaný román a milostný román. Podle Mocné se začala objevovat v literatuře v době, kdy se běžná ženská populace naučila číst a toužila po četbě, jež by jim přinesla útěchu.²⁹ Červená knihovna se proto snaží splňovat požadavky ženských čtenářek.

Ve dvacátých a třicátých letech minulého století se termín Červená knihovna užíval v českém prostředí jako název konkrétní edice románů pro ženy. Následně došlo k posunu významu pojmu, kdy už označoval typ četby, kterou původní edice produkovala. Mocná shrnuje žánr červené knihovny jako druh literatury, kde je kladen důraz na vnitřní prožitky a citovost. Vyprávění se soustřeďuje na ústřední zamilovanou dvojici.³⁰ Do žánru červené knihovny patří dívčí romány. Podobají se ženským románům z žánru a jsou považované za jejich odvětví.³¹ Platí pro ně stejné stylistické i obsahové postupy. Témata dívčích románů se odvíjí od jejich zájmů a věku.³² Dívčí četba je spojována s výchovnou,

---

²⁷ MOCNÁ, Dagmar a Josef PETERKA. *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha: Paseka, 2004. ISBN 80-7185-669-X. str. 501

²⁸ JANÁČEK, Pavel. *Literární brak: operace vyloučení, operace nahrazení, 1938-1951*. Brno: Host, 2004. Teoretická knihovna. ISBN 80-7294-129-1. str. 97

²⁹ MOCNÁ, Dagmar. *Červená knihovna: studie kulturně a literárně historická: pohled do dějin pokleslého žánru*. Praha: Paseka, 1996. ISBN 80-7185-075-6. str. 9–13

³⁰ MOCNÁ, Dagmar. *Červená knihovna: studie kulturně a literárně historická: pohled do dějin pokleslého žánru*. Praha: Paseka, 1996. ISBN 80-7185-075-6. str. 14–17

³¹ SIROVÁTKA, Oldřich. *Ach, ta láska: průvodce po české brakové literatuře*. Praha: Melantrich, 1984. str. 14

³² URBANOVÁ, Svatava. OSTRAVSKÁ UNIVERZITA. PEDAGOGICKÁ FAKULTA. *Historický vývoj žánrů literatury pro mládež - antologie: žánry, osobnosti, díla*. 2. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita, 1998. ISBN 80-7042-136-3. str. 133

zábavnou a relaxační literaturou, stejně jako žánr červené knihovny. Autoři do edic vydávajících dívčí romány v minulém století publikovali pod různými pseudonymy, aby navodili dojem, že romány píše více různých autorů. Především ženské autorky psaly do edic za cílem výdělku.³³ Komerční záměr je jedním ze znaků, který pro texty znamenal, že jsou literárním kýčem.³⁴

2.2.5 Erotická literatura v porovnání s žánrem červené knihovny

Červená knihovna, jak i Mocná užívá termín zamilovaný román, začala být ve dvacátých letech minulého století obohacována o erotiku. Důvodem mohl být podle Mocné vstup mužských spisovatelů do žánru a potřeba překračovat tabu. Od původního zamilovaného románu se nový typ lišil větším množstvím erotických situací (nepopisoval technické detaily, tím se odlišoval od pornografie).³⁵

Erotickou literaturu, kterou zařazujeme mezi uměleckou i populární literaturu v *Encyklopedii literárních žánrů* Mocná vysvětluje jako literaturu, pro kterou je nejdůležitějším tématem lidská sexualita.³⁶

„Pro zobrazování sexuálního aktu je příznačné napětí mezi sděleným a nesděleným. Erotická literatura ráda šokuje svojí lapidární věcností a drsnou explicitností, jindy naopak (zejména v textech tihmoucích k pólu populární četby) pracuje s opisem, často prostřednictvím tradičních metaforických klišé.“³⁷

Při popisu žánru červené knihovny v *Encyklopedii literárních žánrů* Mocná vymezuje rozdíl mezi erotickou literaturou a červenou knihovnou následovně:

„Na rozdíl od erotické literatury je pro červenou knihovnu typická něžná asexuálnost – projevy smyslové vášně ve vrcholných scénách jsou vyjádřeny decentním náznakem

---

³³ MOCNÁ, Dagmar. *Červená knihovna: studie kulturně a literárně historická: pohled do dějin pokleslého žánru*. Praha: Paseka, 1996. ISBN 80-7185-075-6. str. 154

³⁴ VLAŠÍN, Štěpán, ed. *Slovník literární teorie*. 2. rozš. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1984.

³⁵ MOCNÁ, Dagmar. *Červená knihovna: studie kulturně a literárně historická: pohled do dějin pokleslého žánru*. Praha: Paseka, 1996. ISBN 80-7185-075-6. str. 63–65

³⁶ MOCNÁ, Dagmar a Josef PETERKA. *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha: Paseka, 2004. ISBN 80-7185-669-X. str. 168

³⁷ MOCNÁ, Dagmar a Josef PETERKA. *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha: Paseka, 2004. ISBN 80-7185-669-X. str. 169

*standardizovanými prostředky, k nimž patří mj. tři tečky nebo včasná substituce
přírodním motivem*³⁸

Závěry uvedených citací naznačují průnik červené knihovny s erotickou literaturou, ačkoliv jsou vymezeny proti sobě. Jak zmiňuje Mocná v první citaci, erotická literatura, která tíhne k populární četbě využívá *opis* a *tradiční metaforické klišé*. Tím se podobá žánru červené knihovny, který pracuje s *náznaky* a *včasnou substitucí přírodním motivem*.

Erotický román se začal formovat z románu zamilovaného přidáním erotiky, aniž by vznikla pornografie. Mocná ve své studii k souvislosti mezi červenou knihovnou a erotickou literaturou poznamenává: „*Erotická literatura jakožto spíše pánská záležitost vlastně ani do dějin zamilované četby nepatří. Jenže erotika postupně pronikala i tam a stávala se, byť pomalu a nesměle, součástí chování zamilovaných stejně jako někdejší stisky rukou a cudné polibky.*“³⁹ Přisun erotiky a průnik pojmů zamilovaný román a erotický román chápeme jako přirozený vývoj literatury a společnosti. Obdobně se v dívčích románech v devadesátých letech minulého století objevovala sexuální otevřenost.⁴⁰ Přirozený přísun erotiky bude posouzen v textech vzhledem k tomu, jak se autoři vyjadřují k erotickým situacím a jaké je jejich množství v rámci děje.

2.2.6 Provázanost pojmů souvisejících s literárním kýčem

Populární literatura, jak ji Mocná popisuje, splňuje dvě podmínky, které Kulka vymezil pro literární kýč.⁴¹ V textech populární literatury shledáváme požadavek srozumitelnosti i emocionálního náboje. Obojí značí, že má populární literatura blízko ke kýči. Sirovátka v knize *Literatura na okraji* také naznačuje blízkost populární literatury s kýčem:

„Četba, která se těší největší přízni čtenářů a která chce být vědomě zábavná a populární, stojí na literárním žebříčku hodně vespod: proto se o ní mluví jako

---

³⁸ MOCNÁ, Dagmar a Josef PETERKA. *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha: Paseka, 2004. ISBN 80-7185-669-X. str. 86

³⁹ MOCNÁ, Dagmar. *Červená knihovna: studie kulturně a literárně historická: pohled do dějin pokleslého žánru*. Praha: Paseka, 1996. ISBN 80-7185-075-6. str. 67

⁴⁰ URBANOVÁ, Svatava. OSTRAVSKÁ UNIVERZITA. PEDAGOGICKÁ FAKULTA. *Historický vývoj žánrů literatury pro mládež - antologie: žánry, osobnosti, díla*. 2. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita, 1998. ISBN 80-7042-136-3. str. 136

⁴¹ KULKA, Tomáš. *Umění a kýč*. Vyd. 3. Praha: Torst, 2014. ISBN 978-80-7215-477-7. str. 131

*o literatuře nízké, pokleslé a banální, méněcenné a triviální, brakové, levné a bezcenné, laciné, konzumní a komerční, o škváru nebo kýči.*⁴²

Sirovátka přímo ukazuje provázanost populární literatury s kýčem a brakem. Do souvislosti staví pojmy populární literatura a brak Janáček, kdy poukazuje na to, že část populární literatury je brakem.⁴³

Tomáš Kulka ve své studii *Umění a kýč* přímo srovnává literární kýč s žánrem červené knihovny. Pro snazší určení literárního kýče ve studii využívá příkladů z žánru červené knihovny.⁴⁴ Červená knihovna může získat označení některým z dalších pojmů, jako je brak, kýč, populární nebo oddechová literatura. Ve většině kontextů se stávají synonymy. Veškerá produkce žánru červené knihovny a populární literatury ale nemusí být literárním kýčem. Hovořit o literárním kýči v souvislosti s celkem populární literatury a žánru červené knihovny, jak činí Kulka, může být chybné. Příslušnost žánru červené knihovny jako celku do literárního kýče, kterou Kulka představuje, bude ověřena na vybraných textech v praktické části.

Pro tuto práci jsou jako synonymní pojmy chápány literární kýč a brak. Celek populární literatury není považován jako jasný literární kýč. Červená knihovna, která je žánrem populární literatury, je považována jako blízká literárnímu kýči.

2.3 Oblíbenost populární (nízké) literatury

Populární literatura a související pojmy získávají pejorativní označení brak a kýč.⁴⁵ Vzhledem k negativnímu pojmenování a přijetí v historii je třeba poukázat na její popularitu minulou i současnou.

V roce 2013 provedl Jiří Trávníček výzkum čtenářstva. V části pojmenované *Co čteme a co nás nejvíce ovlivnilo* v knize *Překnížkováno* Trávníček uvádí popularitu oddechové

---

⁴² SIROVÁTKA, Oldřich. *Literatura na okraji*. Praha: Československý spisovatel, 1990. ISBN 80-202-0122-X. str. 8

⁴³ JANÁČEK, Pavel. *Literární brak: operace vyloučení, operace nahrazení, 1938-1951*. Brno: Host, 2004. Teoretická knihovna. ISBN 80-7294-129-1. str. 97

⁴⁴ KULKA, Tomáš. *Umění a kýč*. Vyd. 3. Praha: Torst, 2014. ISBN 978-80-7215-477-7. str. 125

⁴⁵ SIROVÁTKA, Oldřich. *Literatura na okraji*. Praha: Československý spisovatel, 1990. ISBN 80-202-0122-X. str. 8

beletrie. V roce 2013 současnou oddechovou beletrii četlo 50 % dotázaných respondentů.⁴⁶ Současná populární literatura vykazuje vyšší procentuální hodnoty oproti jiným žánrům literatury. Sirovátka ve své knize *Literatura na okraji* uvádí podobný závěr. Na začátku minulého století populární nebo braková literatura v Německu tvořila většinu literární produkce. Dále, stejně jako Mocná, vzpomíná autorku H. Courths-Mahlerovou, která napsala 208 knih s celkovým nákladem přes 30 milionů výtisků.⁴⁷ Na popularitu literatury poukazuje výše nákladů, v nichž se texty vydávaly. Ačkoliv jsou populární literatura a literární kýč hodnoceny negativně, jejich oblíbenost je nezanedbatelná. Svě místo v literární kultuře si udržují.

2.4 Specifikace děl žánru červené knihovny

V této kapitole probíhá specifikace žánru červené knihovny především podle studie *Červená knihovna: studie kulturně a literárně historická: pohled do dějin pokleslého žánru* od Dagmar Mocné, knihy *Ach ta láska: průvodce po české brakové literatuře* od Oldřicha Sirovátky a *Umění a kýč* od Tomáše Kulky. Z jejich poznatků lze snáze sestavit podobu děl žánru.

„Čím více se člověk probírá masou zamilovaných románek, tím intenzivnější má pocit, že čte stále stejnou knihu. Zejména začne-li zkoumat jednotlivé textové panely (např. popis zevnějšku hrdinek, průběh milostných situací ap.), musí autory podezírat ze vzájemného opisování. Tak tomu ale vesměs asi nebylo. To jenom autoritativnost schémat červené knihovny (jež se s každým dalším titulem respektujícím pravidla žánru utvrzovala) vmucovala autorům zažité motivy a diktovala jim do pera obvyklé formulace.“⁴⁸

Jako výrazný prvek, v němž se autoři textů o populární literatuře a žánru červené knihovny shodují, je podobnost děl. Jak Mocná uvádí, většina románů z červené knihovny se sobě výrazně podobá. Autoři píšou podle stejných schémat, vybírají si stejný

---

⁴⁶ TRÁVNÍČEK, Jiří. *Překnížkováno: co čteme a kupujeme (2013)*. Brno: Host, 2014. ISBN 978-80-7491-256-6. str. 128

⁴⁷ SIROVÁTKA, Oldřich. *Literatura na okraji*. Praha: Československý spisovatel, 1990. ISBN 80-202-0122-X. str. 9–10

⁴⁸ MOCNÁ, Dagmar. *Červená knihovna: studie kulturně a literárně historická: pohled do dějin pokleslého žánru*. Praha: Paseka, 1996. ISBN 80-7185-075-6. str. 93

typ postav a zakončení příběhů. Také Sirovátka upozorňuje na podobnost románů, které působí jako psané podle šablony.⁴⁹ Důvodem k tomu, že čtenářky stále nápadně podobná díla četly, byla podle Mocné odlišnost zápletek. Postavy v každém románu procházely jinými překážkami k vytouženému cíli. Mocná dále doplňuje, že pro čtenářku není důležitý styl, ale zajímá ji, jakým způsobem autor hlavní postavy dovede ke šťastnému konci.⁵⁰ Z toho důvodu jazyk a styl musejí zachovávat jednoduchost, jelikož syžet je upozaděn fabuli. To potvrzuje i Kulka při popisu viktoriánského kýče: „*Jejich úspěch spočívá v emocionálním náboji fabule, nikoliv v literární kvalitě její prezentace.*“⁵¹

Jazyk a styl se v románech výrazně podobá. Jsou použity stejné ustálené formulace a podobný styl popisu situací. Sirovátka užívaný styl shrnuje následovně: „*Místo vášně a milostného citu se díváme na nepodařenou ochotnickou scénu udělanou z frázovitých proslovů a posunčiny; místo literatury dostal čtenář bezcenné zboží ze slov a papíru.*“⁵²

Mocná ve své studii *Červená knihovna: studie kulturně a literárně historická: pohled do dějin pokleslého žánru* uvádí tři hlavní druhy fabule, které se v knihách celého žánru objevují. Jsou jimi sociální fabule, fabule nelásky a fabule vzestupu. Sociální fabule se soustředí na milence pocházející z odlišných sociálních vrstev. Fabule nelásky využívá proměny nenávisti v lásku. Pro fabuli vzestupu je typický osobnostní růst, který způsobuje oblíbenost.⁵³

K psychologii postav zamilovaných románů Sirovátka napsal, že si s ní autoři nedělají žádné starosti. Postavy se rozlišují jen do dvou kategorií a získávají kladné či záporné vlastnosti. „*Kladné postavy jsou dbalé mravů, věrné, nebesky ctnostné i chytré až do omrzení, a záporné jsou surové, padoušské, zrádné a zkažené až k nevíře.*“⁵⁴ Podle něj je

---

⁴⁹ SIROVÁTKA, Oldřich. *Ach, ta láska: průvodce po české brakové literatuře*. Praha: Melantrich, 1984. str. 16

⁵⁰ MOCNÁ, Dagmar. *Červená knihovna: studie kulturně a literárně historická: pohled do dějin pokleslého žánru*. Praha: Paseka, 1996. ISBN 80-7185-075-6. str. 96

⁵¹ KULKA, Tomáš. *Umění a kýč*. Vyd. 3. Praha: Torst, 2014. ISBN 978-80-7215-477-7. str. 125

⁵² SIROVÁTKA, Oldřich. *Ach, ta láska: průvodce po české brakové literatuře*. Praha: Melantrich, 1984. str. 17

⁵³ MOCNÁ, Dagmar. *Červená knihovna: studie kulturně a literárně historická: pohled do dějin pokleslého žánru*. Praha: Paseka, 1996. ISBN 80-7185-075-6. str. 96–97

⁵⁴ SIROVÁTKA, Oldřich. *Ach, ta láska: průvodce po české brakové literatuře*. Praha: Melantrich, 1984. str. 15

děj románů svižný, nahodilý i nesouvislý, jelikož je řízen postavami a jejich rozhodováním. Postavy chápe jako imitace, nedostatečné odrazy reálného světa, které o sobě a svém jednání příliš přemýšlí.⁵⁵

„Alfou a omegou zábavné a triviální četby je bohatý a živý děj plný zápletek a napětí, který provádí postavy dramatickými konflikty a různým prostředím. Taková bohatá osnova čtenářkám milostného románu umožňovala, aby s hrdinkou prožívaly dramatické okamžiky, dojemné scény, napětí, očekávání, naděje, strach i zoufalství.“⁵⁶

Důležitou funkcí žánru červené knihovny je působení na city čtenáře. Jak Sirovátka v ukázce zdůrazňuje, texty jsou obohaceny o dojemné scény, napětí nebo očekávání. Důraz na citovost děje, jak ji zde Sirovátka přednáší, splňuje první Kulkovu podmínku kýchovitosti literárního díla: „*děj kýchovitého románu má silný emocionální náboj*“.⁵⁷ Červená knihovna je podle autorů směsicí románů, které se sobě navzájem podobají, nepřinášejí nic nového a působí na čtenáře a jeho prožívání.

Na základě podobnosti děl autoři snadněji vymezují podobu žánru červené knihovny a uchylují se k tomu, že podmínky, které vypisují, jsou aplikovatelné na všechna díla žánru. Tento předpoklad bude ověřen v praktické části při rozboru dvou vybraných děl žánru červené knihovny. Ověření proběhne aplikací podmínek, které byly v této kapitole uvedeny.

2.5 Historie a cenzura žánru červené knihovny v českém prostředí

V následující části je věnována pozornost historii žánru v českém prostředí, jeho cenzuře a s tím spojenými názory. V závislosti na boj s brakovými texty je třeba poukázat na to, jak byla v minulém století červená knihovna pojímána a jak tento vývoj ovlivnil její minulou i současnou podobu.

---

⁵⁵ SIROVÁTKA, Oldřich. *Ach, ta láska: průvodce po české brakové literatuře*. Praha: Melantrich, 1984. str. 16

⁵⁶ SIROVÁTKA, Oldřich. *Literatura na okraji*. Praha: Československý spisovatel, 1990. ISBN 80-202-0122-X. str. 26

⁵⁷ KULKA, Tomáš. *Umění a kýč*. Vyd. 3. Praha: Torst, 2014. ISBN 978-80-7215-477-7. str. 131

2.5.1 Červená knihovna v meziválečném období

Meziválečná doba je považována za zlatý věk oddechové četby a červené knihovny. Úspěch měla četba díky množství nakladatelství, reklamě a celkově vyspělejší ekonomice, která umožňovala snadnější rozšiřování textů. Spousta děl červené knihovny byla šířena pomocí ženských časopisů, ve kterých byly vydávány romány na pokračování. Různá vydavatelství se snažila čtenářkám předvést rozsáhlou škálu zamilovaných románů. Vydavatelství využívala komerce a cílila na zájmy čtenářek.⁵⁸ Výsledkem bylo velké množství vydaných textů.

Před druhou světovou válkou docházelo k pokusům červenou knihovnu obohatit a psát odlišně, jak uvádí Mocná v knize *Červená knihovna: studie kulturně a literárně historická*. Čtení textů z žánru červené knihovny nepřinášelo nové zkušenosti. Opakoval se způsob, jakým dvojice procházela dějem, postavy dělaly stejná gesta a zamilovávaly se do sebe podobnými způsoby. Jemné a nové odlišnosti nutily čtenáře číst další příběhy.⁵⁹ Ačkoliv mohlo docházet k pokusům o odlišnosti a k obměnám klasického stylu žánru, meziválečná červená knihovna ve své podstatě zůstávala stejná. Zlatý věk červené knihovny označuje třicátá léta minulého století.⁶⁰ Mocná jako zlatý věk žánru červené knihovny paradoxně považuje období, kdy splňoval podmínky kýče. Texty měly nabitý děj, soustředily se na ústřední téma, nerozvíjely naše vnímání a naše chápání. V tomto období byla červená knihovna nejpopulárnější. Může docházet ke spojení kýče a popularity, o kterém uvažoval i Karel Čapek, kdy důvod oblíbenosti kýče připodobnil k jeho plytkosti.⁶¹ Tento předpoklad je možné ověřit na bestsellerovém textu, jehož rozbor bude probíhat v praktické části.

---

⁵⁸ MOCNÁ, Dagmar. *Červená knihovna: studie kulturně a literárně historická: pohled do dějin pokleslého žánru*. Praha: Paseka, 1996. ISBN 80-7185-075-6. str. 89–93

⁵⁹ MOCNÁ, Dagmar. *Červená knihovna: studie kulturně a literárně historická: pohled do dějin pokleslého žánru*. Praha: Paseka, 1996. ISBN 80-7185-075-6. str. 110–113

⁶⁰ MOCNÁ, Dagmar. *Červená knihovna: studie kulturně a literárně historická: pohled do dějin pokleslého žánru*. Praha: Paseka, 1996. ISBN 80-7185-075-6. str. 85

⁶¹ ČAPEK, Karel. *O umění a kultuře II. 2.* opravené vydání. Praha: Městská knihovna v Praze, 2018. ISBN 978-80-7532-958-5. str. 446

2.5.2 Červená knihovna a její stagnace od druhé světové války

V období druhé světové války došlo k obratu a červená knihovna byla v našem prostředí hodnocena jako zhoubná. Kvůli nadprodukcí a komercializaci knih byla dívčí literatura označena za brak.⁶² V souvislosti s bojem proti kýči a braku dochází od roku 1945 ke stagnaci červené knihovny. V důsledku žánr červené knihovny téměř zaniká.⁶³ V tehdejší společnosti vznikaly obavy, že se ženy a dívky brakové četbě nedokážou bránit a nechají se jí negativně ovlivnit. Janáček negativitu vysvětluje tak, že se na ženu pohlíželo jako na slabší a vůči žánru bezbrannější bytost. Ženské čtenářky měly být uchráněny žánru červené knihovny, který je měl negativně ovlivnit. Totožné obavy byly vyjadřovány ohledně vlivů dívčí četby na mladé ženy. Dívčí četba byla viděna problémově kvůli schopnosti rozdělovat mládež, jelikož dívky četly odlišné knihy a žánry než chlapci. Žánr červené knihovny nepodléhal ideji výchovy budoucích matek. Ženy se, jak poznamenává Janáček, začaly odklánět od společensky preferované role matky v rodině a soustředily se na představy o romantické lásce, které jim červená knihovna předkládala.⁶⁴ Dívčí romány měly vychovávat nový, zdravější typ ženy, jež se zajímala o odlišná témata, než která prezentoval žánr červené knihovny.⁶⁵ Podle Janáčka se již v osvětenství cenzura soustředila na ochranu méně kompetentních čtenářů (především žen a dětí), kteří byli náchylnější k ovlivnění kýčovitou četbou. V devatenáctém století byla populární četba vnímána jako produkt, který by mohl jednotlivce kazit, oslabit společnost a literární kulturu.⁶⁶ Janáček ve své studii představuje konkrétní příklady negativních názoru na texty literárního kýče. Jsou uvedeny příklady doporučení romány pálit a chovat se k nim

---

⁶² URBANOVÁ, Svatava. OSTRAVSKÁ UNIVERZITA. PEDAGOGICKÁ FAKULTA. *Historický vývoj žánrů literatury pro mládež - antologie: žánry, osobnosti, díla*. 2. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita, 1998. ISBN 80-7042-136-3. str. 134

⁶³ MOCNÁ, Dagmar a Josef PETERKA. *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha: Paseka, 2004. ISBN 80-7185-669-X. str. 88

⁶⁴ JANÁČEK, Pavel. *Literární brak: operace vyloučení, operace nahrazení, 1938-1951*. Brno: Host, 2004. Teoretická knihovna. ISBN 80-7294-129-1. str. 91–92

⁶⁵ URBANOVÁ, Svatava. OSTRAVSKÁ UNIVERZITA. PEDAGOGICKÁ FAKULTA. *Historický vývoj žánrů literatury pro mládež - antologie: žánry, osobnosti, díla*. 2. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita, 1998. ISBN 80-7042-136-3. str. 134

⁶⁶ JANÁČEK, Pavel. *Literární brak: operace vyloučení, operace nahrazení, 1938-1951*. Brno: Host, 2004. Teoretická knihovna. ISBN 80-7294-129-1. str. 36–42

jako k nakažlivé nemoci.⁶⁷ Texty literárního kýče jsou pokládány za odporné nebo za odpadky, proti jejichž existenci by se mělo bojovat a odstranit je z české kultury. Pozdější společnost se snažila před literárním kýčem chránit děti a knihy doporučovala cenzurovat.⁶⁸

V roce 1939 bylo navrhováno, aby vzniklo vládní nařízení proti brakové literatuře. Od roku 1940 byly v platnosti předpisy, které zakazovaly distribuci takových tiskovin pro mládež, které by mohly ohrozit její přirozený vývoj. Rozuměly se jimi například dobrodružná a pornografická literatura. Vznikala doporučení, aby byla předběžná cenzura zavedena u literárního braku nebo u tiskovin, které obsahovaly protistátní smýšlení.⁶⁹ Literatura měla být nadále cenzurována a chráněna od nebezpečí brakové literatury. Například Miroslav Míčko v časopise *Brázda* uvedl, že braková literatura, která je oblíbená a elementární, na své čtenáře působí jako droga, která omamuje a otupuje.⁷⁰

Jiří Soumar ve svém fejetonu *Jaká četba kazí děti?* provádí hodnocení populární lidové četby a její vliv na děti. Dobrodružné romány pro chlapce shledává jako nebezpečné. Podle Soumara je bulvární literatura špatná. Upozorňuje na nebezpečí erotické literatury a knih se sexuální tematikou, která může mladé chlapce negativně ovlivnit v budoucím vývoji. Především jako negativní chápe literaturu, která informuje čtenáře o erotice nevhodným způsobem a prezentuje ji jako lákavou a tajemnou. Doplnjuje, že brakové romány jsou nedostatečné svým stylem, který ohrožuje vkus čtenářů.⁷¹

Populární literatura měla v období kolem druhé světové války své odpůrce, kteří znamenali většinu oproti jejím podporovatelům. Janáček předkládá, že ve většině byli především zastupitelé nižších a středních vrstev literární komunikace. Tím rozumí řadové

---

⁶⁷ JANÁČEK, Pavel. *Literární brak: operace vyloučení, operace nahrazení, 1938-1951*. Brno: Host, 2004. Teoretická knihovna. ISBN 80-7294-129-1. str. 35

⁶⁸ JANÁČEK, Pavel. *Literární brak: operace vyloučení, operace nahrazení, 1938-1951*. Brno: Host, 2004. Teoretická knihovna. ISBN 80-7294-129-1. str. 77–78

⁶⁹ WÖGERBAUER, Michael, Petr PÍŠA, Petr ŠÁMAL a Pavel JANÁČEK. *V obecném zájmu: cenzura a sociální regulace literatury v moderní české kultuře 1749-2014*. Praha: Academia, 2015. ISBN 978-80-88069-11-9. str. 930–963

⁷⁰ JANÁČEK, Pavel. *Literární brak: operace vyloučení, operace nahrazení, 1938-1951*. Brno: Host, 2004. Teoretická knihovna. ISBN 80-7294-129-1. str. 99 (Miroslav Míčko: *Zvrhlé umění*, *Brázda* 3, č. 18, 1. května 1940, s. 216)

⁷¹ Jiří Soumar: *Jaká četba kazí děti*, *Přítomnost* 16, č. 20, 17. května 1939, s. 309–311

kulturní publicisty, představitele osvětových institucí a autory výchovné beletrie.⁷² Kritici populární literatury usilovali o to, aby se k dětem a ženám dostávala kvalitnější literatura, která by je negativně neovlivnila.

Z vyšších vrstev literární komunikace měla populární literatura podporu od Stanislava Kostky Neumanna. Neumann ocenil schopnost sešitových westernů a detektivních románů povznést náladu čtenářů a vzbudit v nich naději v době okupace.⁷³ Soumar povznáší schopnost populární četby odpoutat čtenáře od negativní reality. Lidová četba proto potřebuje plně zaujmout mysl čtenáře. U populární literatury je zvýrazněn důraz na emocionální náboj a kontakt se čtenářem. Soumar v tomto ohledu hodnotí kladně důraz na citovost u knih pro ženy a dobrodružství a akčnost u knih pro muže.⁷⁴ Pozitivní přínos brakové literatury je shledáván v její schopnosti zaujmout čtenáře tématem, které často není součástí reálného světa. Jak Sirovátka v knize *Literatura na okraji* uvádí, braková literatura a žánr červené knihovny, stejně jako pohádka, vytváří zástupný snový svět, díky němuž čtenářka může uniknout každodennosti.⁷⁵

2.5.3 Červená knihovna v období komunistického režimu

Cenzura a negativní chápání červené knihovny pokračovaly i po roce 1948, kdy bylo preferováno vytlačení literárního kýče z produkce tiskáren. Populární literatura figurovala na seznamech knih, které měly být zakázány či prověřeny.⁷⁶ Cenzura po válce se přednostně soustředila na populární literaturu. V padesátých letech byla literární produkce zaměřena na budovatelské texty. Petr Šámal v knize *V obecném zájmu* uvádí, že obecným rysem budovatelské literatury byl „*důraz na všeobecnou srozumitelnost*

---

⁷² JANÁČEK, Pavel. *Literární brak: operace vyloučení, operace nahrazení, 1938-1951*. Brno: Host, 2004. Teoretická knihovna. ISBN 80-7294-129-1. str. 102

⁷³ JANÁČEK, Pavel. *Literární brak: operace vyloučení, operace nahrazení, 1938-1951*. Brno: Host, 2004. Teoretická knihovna. ISBN 80-7294-129-1. str. 103

⁷⁴ Jiří Soumar: *Jaká četba kazí děti*, Přítomnost 16, č. 20, 17. května 1939, s. 309–311

⁷⁵ SIROVÁTKA, Oldřich. *Literatura na okraji*. Praha: Československý spisovatel, 1990. ISBN 80-202-0122-X. str. 26

⁷⁶ WÖGERBAUER, Michael, Petr PÍŠA, Petr ŠÁMAL a Pavel JANÁČEK. *V obecném zájmu: cenzura a sociální regulace literatury v moderní české kultuře 1749-2014*. Praha: Academia, 2015. ISBN 978-80-88069-11-9. str. 982–983

literatury.⁷⁷ Literatura, která byla oceňována pro svůj agitační potenciál splňovala Kulkovu základní podmínku kýče (jednoduchost a srozumitelnost). Ačkoliv byla budovatelská poezie podporovaná, byla také kýčem, proti kterému státní cenzura bojovala.

V padesátých a šedesátých letech docházelo spíše ke kontrolní cenzuře, v šedesátých letech převážně k autocenzuře. Cenzura se v té době soustředila především na texty, které by mohly být proti státnímu zájmu. Proto vznikl prostor k tomu, aby byly v šedesátých letech vydávány knihy, které mohly být hodnoceny jako literární kýč nebo brak.⁷⁸ Na samém konci šedesátých a začátku sedmdesátých let byl knižní trh navrácen k cenzurovanému stavu. Opět se projevila snaha zabránit vydávání literárního braku a textů, které byly proti ideologickým představám státu. Zájmem bylo potlačit populární literaturu a nedopustit, aby byla vydávána v takové míře jako v období šedesátých let. Jako nevhodná pro knižní kulturu v sedmdesátých letech byla považována populární literatura a četba, která obsahovala erotické prvky.⁷⁹ Mocná uvádí, že žánr červené knihovny měl možnost se skrývat propojováním se s dalšími literárními žánry, aby se vyhnul cenzuře.⁸⁰ V šedesátých letech, kdy byla atmosféra uvolněnější, navíc stačilo, aby se autoři vyhýbali zakázaným tématům a motivům, jelikož žánry vyloučené přímo nebyly.⁸¹

---

⁷⁷ WÖGERBAUER, Michael, Petr PÍŠA, Petr ŠÁMAL a Pavel JANÁČEK. V obecném zájmu: cenzura a sociální regulace literatury v moderní české kultuře 1749-2014. Praha: Academia, 2015. ISBN 978-80-88069-11-9. str. 1125

⁷⁸ WÖGERBAUER, Michael, Petr PÍŠA, Petr ŠÁMAL a Pavel JANÁČEK. V obecném zájmu: cenzura a sociální regulace literatury v moderní české kultuře 1749-2014. Praha: Academia, 2015. ISBN 978-80-88069-11-9. str. 1118–1119

⁷⁹ WÖGERBAUER, Michael, Petr PÍŠA, Petr ŠÁMAL a Pavel JANÁČEK. V obecném zájmu: cenzura a sociální regulace literatury v moderní české kultuře 1749-2014. Praha: Academia, 2015. ISBN 978-80-88069-11-9. str. 1167–1185

⁸⁰ MOCNÁ, Dagmar. *Červená knihovna: studie kulturně a literárně historická: pohled do dějin pokleslého žánru*. Praha: Paseka, 1996. ISBN 80-7185-075-6. str. 222–223

⁸¹ WÖGERBAUER, Michael, Petr PÍŠA, Petr ŠÁMAL a Pavel JANÁČEK. V obecném zájmu: cenzura a sociální regulace literatury v moderní české kultuře 1749-2014. Praha: Academia, 2015. ISBN 978-80-88069-11-9. str. 1107

2.5.4 Červená knihovna po roce 1989

Nový zlatý věk červené knihovny nastává v devadesátých letech. Společně s populární literaturou se žánr červené knihovny vrací na trh obohacený o zahraniční tituly. Pro trh je důležitý import z nakladatelství Harlequin.⁸² Význam získala časopisová edice *Večery pod lampou*, kam psali i čeští autoři. Romány byly inspirované meziválečnou červenou knihovnou.⁸³

Popularita červené knihovny ve formě knih a časopisů je následně mimo jiné omezena rozšířením telenovel.⁸⁴ Podobnost telenovel a červené knihovny nalzáme ve sledování složité cesty přes překážky ke šťastnému cíli. Diváci si telenovely oblíbili především na konci devadesátých let, kdy stoupla jejich popularita díky pořadům *Esmeralda* a *Divoký anděl*.⁸⁵ Státní cenzura už dostupnost žánru červené knihovny neomezovala. Cenzura se po konci komunistického režimu na populární literaturu nesoustředila.⁸⁶ Zpočátku vznikaly pouze obavy, že novou společnost zahrne kýč, před kterým se bez cenzury budou jedinci hůře bránit. Možné zahlcení brakovou a kýčovitou literaturou by mohlo následně vést k degradaci kultury.⁸⁷ Literární brak je nadále chápán jako škodlivý pro společnost, nikoliv do takové míry, aby muselo docházet k jeho zakazování nebo regulaci.

---

⁸² MOCNÁ, Dagmar a Josef PETERKA. *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha: Paseka, 2004. ISBN 80-7185-669-X. str. 88

⁸³ MOCNÁ, Dagmar. *Červená knihovna: studie kulturně a literárně historická: pohled do dějin pokleslého žánru*. Praha: Paseka, 1996. ISBN 80-7185-075-6. str. 227

⁸⁴ MOCNÁ, Dagmar a Josef PETERKA. *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha: Paseka, 2004. ISBN 80-7185-669-X. str. 88

⁸⁵ RADOVANOVIČ, Dušan. *Svobodná a divoká 90. léta: příběhy z doby, kdy bylo možné téměř vše*. Praha: Radioservis. ISBN 978-80-87530-15-3. str. 160–161

⁸⁶ WÖGERBAUER, Michael, Petr PÍŠA, Petr ŠÁMAL a Pavel JANÁČEK. *V obecném zájmu: cenzura a sociální regulace literatury v moderní české kultuře 1749-2014*. Praha: Academia, 2015. ISBN 978-80-88069-11-9. str. 1363

⁸⁷ WÖGERBAUER, Michael, Petr PÍŠA, Petr ŠÁMAL a Pavel JANÁČEK. *V obecném zájmu: cenzura a sociální regulace literatury v moderní české kultuře 1749-2014*. Praha: Academia, 2015. ISBN 978-80-88069-11-9. str. 1435–1456

V současnosti je na jedinci a jeho osobních prioritách, jestli se nechá ovlivnit volně dostupným literárním brakem.⁸⁸

Zlatý věk červené knihovny je období, kdy začínalo docházet k její cenzuře. Uvědomění si její popularity a moci nad jejími čtenáři vedlo k regulacím, které téměř způsobily zánik žánru. Znovuobnovení a průnik žánru červené knihovny na trh je v posledních třiceti letech doprovázen obavami o kulturu. Negativní názory na literární kýč a červenou knihovnou sledujeme již od osvícenství, výrazněji pak v devatenáctém století a v polovině dvacátého století. Vyskytují se neustálé obavy o kulturu a snahy zamezit ženám a dětem ve čtení populární literatury.

---

⁸⁸ WÖGERBAUER, Michael, Petr PÍŠA, Petr ŠÁMAL a Pavel JANÁČEK. V obecném zájmu: cenzura a sociální regulace literatury v moderní české kultuře 1749-2014. Praha: Academia, 2015. ISBN 978-80-88069-11-9. str. 1400–1401

3 Praktická část

V této části je proveden rozbor dvou vybraných děl. Posuzována je fabule i syžet díla. Zároveň dochází k porovnání díla s poznatky autorů, kteří se literárním kýčem a červenou knihovnou zabývali nebo zabývají. Na základě shodnosti poznatků lze snáze ověřit vymezení žánru červené knihovny a jeho případnou kýčovitost, na kterou autoři poukazují.

3.1 Na křídlech lásky

Dostupný text *Na křídlech lásky* je překladem od Evy Křístkové z roku 1994, vydaným v časopisové edici *Večery pod lampou*. Originál s názvem *Love is an Eagle* od Barbary Cartlandové byl vydán v roce 1951.

Text není členěn do částí, pouze do číslovaných kapitol, které nejsou pojmenovány. Odehrává se v roce 1807 za vlády císaře Napoleona v Anglii a převážně ve Francii. Autorka ve svém textu zmiňuje reálný čas, místa i historické osobnosti a navozuje tak pocit opravdovosti. Postavy se vzhledem ke svému postavení pohybují převážně na panstvích a zámcích.

Armand, syn anglického premiéra, je vyslán jako špeh do Francie. Hned po příjezdu zahlédne krásnou mladou ženu, Reve, do níž se hned zamiluje a ona jeho lásku oplácí. Děj je uzpůsoben tak, že jim v lásce stojí spousta překážek. Umírá jí prateta a pokusí se ji znásilnit cizí muž. Armand cizího muže v souboji zabije a zraní se tak, že ztrácí paměť. Aby Reve Armanda uchránila, přesvědčuje okolí i jeho samého, že je jejím bratrem, který již zemřel. Reve, která je zasnoubená, odjíždí s Armandem seznámit se se svým snoubencem. Oba zjišťují, že její snoubenec je čaroděj a zajímá se o černou magii. Při útěku ze zámku je hledají vojáci, protože se Napoleon dozvěděl, že Armand je špeh. Po návratu na Revin zámek Armand znovu získává paměť a vévodkyně Imogene de Monestier je zajme. Armand lstí využije vévodkyniny touhy po něm a v náznaku náklonnosti ji málem uškrtní. Imogene se ještě pokouší Armanda svést, jelikož je to první muž, který se její kráse nepoddal. On ji vytrvale odmítá kvůli lásce k Reve. Na poslední chvíli je zastihne Revin snoubenec. Armand, jako zástupce dobrého, vyhrává v souboji. Probodne čaroděje a odjíždí se svou milovanou domů do Anglie.

Na popsaném ději je viditelné, jak autorka využívá neustálých změn ve fabuli. Detailnější děj příběhu je zmíněn především kvůli ukázce, jakým způsobem autorka vytváří zápletky. Je třeba podotknout, že zmíněný děj se v dostupném vydání odehrává pouze na sedmdesáti stranách.⁸⁹ V textu se objevuje pevná láska, která přetrvává přes všechny komplikace. Autorka předává čtenáři přesně to, co by očekával od textu, který je z žánru červené knihovny. Představuje zde upoutávání čtenáře k dílu, kdy sledujeme sérii zápletek a jsme vtaženi do textu.

V textu převažuje autorský vypravěč. Děj je vyprávěn v er-formě. Čtenář je informován o myšlenkách a pocitech postav. Není součástí textu, jak by tomu mohlo být v případě personálního vypravěče a je pouze pozorovatelem. Nedochozí k přímému kontaktu se čtenářem.

Jazyk díla je spisovný. V textu se vyskytují knižní (jmout, zvonec, skýva, lože) a zastaralé výrazy, které lze přisoudit době, v níž se děj odehrává. Hovorové a pejorativní výrazy nejsou použity ani v soukromých promluvhách postav. V některých promluvhách nalezneme eufemismy. Převážně autorka užívá přičestí trpné. Slovní zásoba je rozsáhlá, a kromě knižních výrazů obsahuje hesla z různých oborů (amfora, kavalce, falzet). Použitou slovní zásobou navozuje čtenáři pocit, že se představovaný děj odehrával v době, kterou autorka uvádí. Zvyšuje to uvěřitelnost textu a pro čtenáře působí reálněji. Autorka hojně využívá básnické tropy (hradba dlouhých řas, vyšplhal k moci po hřbetě revoluce, usmát se závojem slz). Využití vznešeného jazyka, které spatřujeme v používání slov z knižní vrstvy a básnického jazyka, signalizuje napodobování vysoké literatury. Inspiraci a nápodobu vysoké literatury shledává Sirovátka v knize *Ach ta láska* jako typický znak kýčovitě literatury.⁹⁰ Výrazné jsou v textu popisné pasáže. V nich se autorka soustředí na popisy zevnějšku, které propojuje s charakteristikou postav. Zejména klade důraz na vizuální dojem popisovaného jedince. Ženské postavy jsou popisovány v souvislostech půvabu, něžnosti nebo lehkosti:

„Byla nahá a její krása byla nevýslovná. Bílá a dokonalá, a přece hřejivě zářivá jako nejvzácnější perla. Připomínala ožvlou řeckou sochu. V dráždivé plnosti jejich ňader,

---

⁸⁹ Večery pod lampou: týdeník pro ženy. IV. ročník. Praha: Nakladatelství Ivo Železný, 1994. ISSN 0862-8858.

⁹⁰ SIROVÁTKA, Oldřich. *Ach, ta láska: průvodce po české brakové literatuře*. Praha: Melantrich, 1984. str. 18

*v hebké eleganci dlouhých stehů a vzneslé linii ladné šije však nebylo nic antického.*⁹¹

Na textu *Na křídlech lásky* je představeno, jak autoři děl z žánru červené knihovny komunikují se čtenářem a snaží se na něj působit. Způsob, jakým autorka řadí text do kapitol, a především množství zápletek, které používá, poukazuje na záměr zaujmout čtenáře. Hodnotným pro působení na čtenáře je využití jazyka, které navozuje představu autentičnosti. Důležitého bodu, který má společný řada textů z žánru červené knihovny, estetická, je docíleno skrz popisné pasáže. Autorka v textu představuje jen krásné ženské postavy. Při jejich popisu se soustředí na to, aby měly téměř nadpozemský půvab. Vysoká míra estetičnosti ve vzhledu postav a jednostrannost v jejich chování snižuje uvěřitelnost, kterou se autorka snažila navodit v použití jazyka a stylu. Z rozboru vychází, že *Na křídlech lásky* je textem, který působí na čtenáře, zahrnuje ho krásou a velkým množstvím zápletek. Je zároveň oddechovou četbou, která vytváří zástupný, nereálný a hůře uvěřitelný svět.

3.1.1 Aplikace podmínek

V závěru některých kapitol románu dochází k zápletkě, jejíž rozuzlení nastává až v další kapitole. Autorka tímto způsobem udržuje kontakt čtenáře s textem. Komunikace autora se čtenářem je jedním ze základních znaků populární literatury, jak uvádí Mocná v *Encyklopedii literárních žánrů*.⁹² Množství zápletek je uspořádáno tak, aby působilo na čtenářovy city. Ústřední dvojice se nachází ve složitých situacích a děj je plný dojemných scén, které Sirovátka pro milostné romány uvádí jako typické.⁹³

Děj splňuje další požadavek populární literatury, který vymezuje Mocná. Zobrazený svět se odehrává na základních protikladech dobrého a zlého.⁹⁴ Kontrast platí pro postavy, které vyhraněně patří do jedné, nebo druhé skupiny a jsou představovány jako jejich

---

⁹¹ Večery pod lampou: týdeník pro ženy. IV. ročník. Praha: Nakladatelství Ivo Železný, 1994. ISSN 0862-8858. str. 8

⁹² MOCNÁ, Dagmar a Josef PETERKA. *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha: Paseka, 2004. ISBN 80-7185-669-X. str. 501

⁹³ SIROVÁTKA, Oldřich. *Literatura na okraji*. Praha: Československý spisovatel, 1990. ISBN 80-202-0122-X. str. 26

⁹⁴ MOCNÁ, Dagmar a Josef PETERKA. *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha: Paseka, 2004. ISBN 80-7185-669-X. str. 502

jednotliví zástupci. V závěru díla autorka přímo popisuje boj kladné a záporné postavy jako boj dobra se zlem: „*Jak se jí postupně zmocňoval stále větší nepokoj, nemohla se ubránit dojmu, že se tu před jejíma očima odehrává odvěký boj dobra se zlem.*“⁹⁵

Cartlandová dodržuje pravidlo šťastného konce, které je pro texty z žánru červené knihovny typické. Děj souhlasí s průběhem, jak ho přednáší Kulka. Přes množství překážek vše končí tak, jak má.⁹⁶ Autorka nevyužívá žádné ze tří zmiňovaných fabulí, které Mocná ve své studii *Červená knihovna: studie kulturně a literárně historická* představuje. Ústřední dvojice se do sebe zamiluje už na začátku děje.

Vzhledem k typu vypravěče je čtenář schopen sledovat, co si postava myslí. Velká část textu je určena přemítání postav nad sebou, svými činy a myšlenkami. Souhlasí to se Sirovátkovým výrokiem, že postavy v brakových románech „... *se v sobě často pitvají.*“⁹⁷

Popis milostných situací probíhá v textu pomocí náznaků a motivů. Intimní situace nejsou popisovány explicitně. Je vyloučena možnost, že by text byl erotickým románem:

*„Políbil ji na ústa. Zprvu jemně a něžně, jako by konejšil dítě, potom vroucněji a vášnivěji. Cítila, jak celé jeho tělo stravuje žár, který spaluje i ji. Tiskli se k sobě tak horoucně, jako by toužili splynout v jedinou bytost, kterou nikdy nikdo nerozpojí.“*⁹⁸

Sledujeme motiv vroucnosti a fyzického spojení v jednu bytost. Oba motivy představuje Sirovátka v knize *Ach ta láska* jako typické pro žánr červené knihovny.⁹⁹ Je možné, že při popisu intimních situací dbá autorka na estetický požitek, podobně jako tomu je při popisu postav.

---

⁹⁵ Večery pod lampou: týdeník pro ženy. IV. ročník. Praha: Nakladatelství Ivo Železný, 1994. ISSN 0862-8858. str. 69

⁹⁶ KULKA, Tomáš. *Umění a kýč*. Vyd. 3. Praha: Torst, 2014. ISBN 978-80-7215-477-7. str. 128

⁹⁷ SIROVÁTKA, Oldřich. *Ach, ta láska: průvodce po české brakové literatuře*. Praha: Melantrich, 1984. str. 16

⁹⁸ Večery pod lampou: týdeník pro ženy. IV. ročník. Praha: Nakladatelství Ivo Železný, 1994. ISSN 0862-8858. str. 14

⁹⁹ SIROVÁTKA, Oldřich. *Ach, ta láska: průvodce po české brakové literatuře*. Praha: Melantrich, 1984. str. 17

Postavy jsou symbolické svým náhlým rozhodnutím, které ovlivňuje děj. Jsou představovány ve schématu polarity. Podle Sirovátkova modelu černobílosti postav¹⁰⁰ se kladné postavy v textu *Na křídlech lásky* vyznačují ctností, moudrostí a krásou. Negativní postavy jsou popisovány jako odporné, slizké a oplzlé a odráží se to i na jejich vzhledu: „*Reve si v té chvíli uvědomila, jak odpudivě hrabě vypadá a jak se v okamžicích pravdy, jako je tento, tvář každého člověka stává věrným obrazem duše. Hrabě byl zlý a bestiální a zlá byla i Imogene.*“¹⁰¹

Román vykazuje základní charakteristiky pro žánr červené knihovny. V závěru textu se objevuje motiv, který Mocná charakterizuje jako typický pro hlavní ženské postavy z žánru červené knihovny. V textu si postava s něžným povzdechem opírá hlavu o mužovo rameno,¹⁰² zatímco Mocná ve své studii uvádí podobný příklad, kdy žena klade hlavu na mužovu hrud' po tom, co se zardí.¹⁰³

Autorka se soustředí na navození pocitu opravdovosti a estetičnosti, což signalizuje kýč. Představuje nepřímý kontakt se čtenářem, který textu napomáhá. Množstvím zápletek, které se objevují v každé kapitole i způsobem ukončení jednotlivých kapitol, kdy čtenáře nutí pokračovat ve čtení, připomíná telenovely.

3.1.2 Splnění podmínek kýčovitosti literárního díla

Kulka se dopouští shrnutí všech děl z červené knihovny do literárního kýče. Proto je v tomto okamžiku provedeno porovnání textu s podmínkami, které sám pro literární kýč přednáší. Nejprve je uvedena podmínka z knihy *Umění a kýč*, která je následně komentována:

„Děj kýčovitého románu má silný emocionální náboj. Literární kýč využívá standardních emocionálních situací, které vyvolávají spontánní nerefektivní

---

¹⁰⁰ SIROVÁTKA, Oldřich. *Ach, ta láska: průvodce po české brakové literatuře*. Praha: Melantrich, 1984. str. 15

¹⁰¹ *Večery pod lampou: týdeník pro ženy*. IV. ročník. Praha: Nakladatelství Ivo Železný, 1994. ISSN 0862-8858. str.69

¹⁰² *Večery pod lampou: týdeník pro ženy*. IV. ročník. Praha: Nakladatelství Ivo Železný, 1994. ISSN 0862-8858. str. 71

¹⁰³ MOCNÁ, Dagmar. *Červená knihovna: studie kulturně a literárně historická: pohled do dějin pokleslého žánru*. Praha: Paseka, 1996. ISBN 80-7185-075-6. str. 85

*emocionální odezvu. Je podřízen morálním standardům a společenským ideálům dané doby.*¹⁰⁴

Text je výrazný bohatým množstvím zápletek, které se dvojici staví do cesty. Čtenářova pozornost se soustředí na časté změny děje v zápletkce, které se odehrávají téměř nahodile. Pro text *Na křídlech lásky* platí specifikace triviální četby od Oldřicha Sirovátky v knize *Literatura na okraji*, kde zmiňuje, že romány jsou plné zápletek a napětí.¹⁰⁵ Čtenáři jsou v textu předkládány rychle se měnící situace, kdy postava prožívá v krátkém časovém úseku lásku, nenávisť a strach. Cartlandová v textu staví ústřední dvojici množství překážek. Děj je emocionálně nabitý, to pro text znamená, že splňuje Kulkovu první podmínku literárního kýče.

*„... okamžitá srozumitelnost. Jazyk literárního kýče musí být dostatečně jednoduchý a styl vyprávění se nesmí vymykat dobovým konvencím. Kýč nepotřebuje výklad.*¹⁰⁶

Druhá podmínka se textu vymyká z pohledu použití jazyka. Autorka využívá slov z knižní vrstvy, oborové a zastaralé výrazy, které nejsou okamžitě srozumitelné. Román *Na křídlech lásky* vzhledem k tématu a stylu, ve kterém je napsán nevyžaduje interpretaci. Druhá podmínka kýčovitosti literárního díla je splněna jen z části.

*„Třetí podmínka stanovuje, že čtení literárního kýče nám příliš nerozšíří obzory, že neobohatí naši zkušenost o nové aspekty reality.*¹⁰⁷

Cartlandová ve svém textu přináší příběh zamilované dvojice, která přechází přes řadu překážek v historickém období napoleonských válek. V textu se nenachází nic, co by obohatilo naše vnímání reality. Román splňuje třetí podmínku uváděnou pro literární kýč.

Charakteristických znaků odpovídajících žánru červené knihovny lze v textu nalézt několik. Skutečnost můžeme hodnotit jako negativní. Indikuje, že díla žánru červené knihovny se sobě nápadně podobají. Podobnosti popisoval i Oldřich Sirovátka, který se

---

¹⁰⁴ KULKA, Tomáš. *Umění a kýč*. Vyd. 3. Praha: Torst, 2014. ISBN 978-80-7215-477-7. str. 131

¹⁰⁵ SIROVÁTKA, Oldřich. *Literatura na okraji*. Praha: Československý spisovatel, 1990. ISBN 80-202-0122-X. str. 26

¹⁰⁶ KULKA, Tomáš. *Umění a kýč*. Vyd. 3. Praha: Torst, 2014. ISBN 978-80-7215-477-7. str. 131

¹⁰⁷ Tamtéž

vyjadřoval o brakových románech.¹⁰⁸ Pro konkrétní text to znamená, že o něm lze hovořit jako o braku. Zcela jsou splněny dvě podmínky, které Kulka pro literární kýč uvádí. Jedna je téměř splněna. *Na křídlech lásky* je na základě rozboru typickým románem z žánru červené knihovny, brakem a literárním kýčem, který se snaží zaujmout čtenáře.

3.2 Než jsem tě poznala

Dostupný román *Než jsem tě poznala* od autorky Jojo Moyesové je prvním vydáním společnosti Euromedia Group z roku 2013. Jedná se o překlad Lucie Mikolajkové z originálu *Me Before You*, vydaného v roce 2012.

Text není členěn do částí, pouze do číslovaných kapitol, které nejsou pojmenovány a v několika případech nesou pouze jméno vypravěče. Děj románu je zasazen do doby, ve které kniha vznikala, jedná se o rok 2007 a 2009. Většina děje se odehrává v malém anglickém městě v nádherném domu poblíž hradu. Část je zasazena na ostrov Maurice, kde ústřední dvojice tráví dovolenou a do Švýcarska, kde se hlavní mužská postava rozhodne podstoupit asistovanou sebevraždu.

Hlavní postavou a vypravěčem pro většinu textu je Louisa Clarková, která žije s rodiči ve spíše chudších podmínkách. Rozhodne se najít si novou práci a dostane se na pohovor k ošetřování muže kvadruplegika. Díky své jedinečnosti oproti ostatním uchazečkám je k práci přijata. Myslí si ale, že ji Will, o kterého se stará, nenávidí. Domnívá se, že práce je pro ni nevhodná a má neustálý pocit, že nezapadá. Později zjišťuje, že se Will rozhodl pro asistovanou sebevraždu. Rozhodne se, že ho přesvědčí, aby tak nečinil a ukáže mu důvod žít. Ačkoliv má Louisa přítele Patricka, zamiluje se do Willa. Na poslední plánované dovolené se Willovi svěří, že ho miluje a on jí city opětuje. Dochází mezi nimi k hádce, protože Will je stále rozhodnutý eutanazii podstoupit. Uznává, že mu Luisa jako jediná změnila život a ukázala mu radost, ale nestačí mu to. Louisa od něj odejde, nechce ho podporovat v jeho záměru. Will odlétá do Švýcarska a chce, aby za ním Louisa přijela. Ona se rozhodne, že Willovi vyhoví a stihne poslední letadlo a přichází za ním na kliniku. Před posledním rozloučením se shodují na tom, že jeden druhému změnil život. V závěru knihy je předložen soudní dopis o Willově smrti.

---

¹⁰⁸ SIROVÁTKA, Oldřich. *Ach, ta láska: průvodce po české brakové literatuře*. Praha: Melantrich, 1984. str. 16

Autorka v textu rozvíjí dvě témata. Primárním tématem je láska. Sekundárním tématem je problematika dobrovolné smrti a život v postižení. Na téma autorka pohlíží z různých pohledů a nepředstavuje čtenáři vlastní vyhraněný názor. Skutečnost, že jsou v textu dvě témata, z nichž jedno řeší reálný problém, je pro text obohacující.

Jazyk díla je převážně spisovný. Autorka využívá hovorové výrazy a některé znaky obecné češtiny v promluvách postav. Podobně se v textu nacházejí i pejorativní, vulgární výrazy, opět jen v promluvách, které jsou emocionálně zabarvené. Použitý jazyk působí přirozeněji pro čtenáře. Výrazné jsou v textu popisné pasáže. V úvodu kapitol se vypravěčský subjekt zaměřuje na uvedení do časoprostoru před zahájením děje. Komentuje počasí nebo místo, ve kterém se ichforma nachází. Při popisu využívá přirovnání. Často v textu užívá personifikace a přívlastků: „*V pátek celý den pršelo – těžké šňůry teplého deště, jako bychom byli někde v tropech. V okapech to bublalo a kvetoucí keřky se ohýbaly jako v úpěnlivé prosbě.*“¹⁰⁹ Vulgární výrazy v promluvách ich-formy kontrastují s následně použitým básnickým jazykem. Kontrast odpovídá povaze hlavní postavy, která je zároveň vypravěčem. Pro čtenáře funguje použití jazyka jako nepřímá charakteristika.

V textu převažuje vypravěč personální. V pasážích, kde je vypravěčem ich-forma, je čtenář omezen jen na vědění postavy. Rozšíření pohledu a přenos dalších informací zajišťuje proměna vypravěče. Některé kapitoly díla jsou vyprávěny z pohledu vedlejších postav. Způsob vyprávění se s jiným vypravěčem nemění. Čtenář si může připadat, že rozmlouvá s autorem a poslouchá jeho vyprávění.

Autorka do děje zasazuje situaci, kde spolu dvě hlavní postavy hovoří o žánru červené knihovny:

„*Vážně? A co to čteš?*“

„*Ále, nic rozumného. To by se ti nelíbilo. Samá červená knihovna. Ale mě to baví.*“ ...

„*Tak ty slátaniny nečti. Vem si tu O'Connorovou domů a přečti si radši to.*“¹¹⁰

V tomto úryvku nalézáme zajímavý příspěvek. Autorka zde prostřednictvím postav vyjadřuje názory na žánr. Červenou knihovnu předkládá jako nerozumnou. Považuje ji

---

¹⁰⁹ MOYES, Jojo. *Než jsem tě poznala*. Praha: Ikar, 2013. ISBN 978-80-249-2188-4. str. 268

¹¹⁰ MOYES, Jojo. *Než jsem tě poznala*. Praha: Ikar, 2013. ISBN 978-80-249-2188-4. str. 175–176

za literaturu, kterou by mužská postava hodnotila záporně. Důležité je, jaké postavy vyjadřují názor na žánr. Will, jako zástupce vyšší sociální vrstvy, muž a inteligentní vzdělaný člověk použije při popisu žánru heslo *slátanina*. Louisa, ženská postava, která je v knize jako zástupce střední vrstvy a běžné populace se zmiňuje, že ji knihy z žánru červené knihovny *baví*. Zároveň shledává, že Willovi se texty žánru líbit nebudou. Autorka v úryvku představuje pojmání žánru červené knihovny, jak tomu skutečně je. Žánr červené knihovny patří do populární literatury a podle Trávníčka je čten výhradně ženami nejnižšího a středního vzdělání.¹¹¹ Zajímavé je, jakým negativním způsobem je žánr hodnocen. Autorka svůj vlastní text degraduje na *slátaninu*, jelikož kniha, kterou napsala je také součástí žánru červené knihovny. Znehodnocuje tím nejen své dílo, ale i čtenářův vkus, pokud se zajímá o populární literaturu.

Autorka použila neexistující osoby, běžné prostředí a reálný čas blízky současnosti. Předložený příběh působí uvěřitelněji než *Na křídlech lásky* od Barbary Cartlandové. Opět sledujeme komunikaci se čtenářem. V případě *Než jsem tě poznala* jde o přirozenou komunikaci vypravěče se čtenářem. Ten je osloven a autorkou je mu příběh předkládán jako vyprávění. Jazyk a styl je přístupný, autorka volí hovorové výrazy a v promluvách postav i prvky obecné češtiny, které působí v textu přirozeněji. Děj příběhu je uvěřitelnější a přirozenější pro současného čtenáře tím, že zmiňované postavy jsou různorodé, nejsou popisovány jako nadpozemské bytosti, ale jako postavy, které by se mohly podobat čtenáři. Zápletky použité v textu nejsou uspořádány hned za sebou ve velkém množství a odpovídají běžným skutečnostem. Blízkost čtenářova světa a světa vytvořeného autorkou naznačuje i skutečnost, že se v textu řeší jeden ze současných problémů (eutanázie). Do knihy pronikl i zajímavý prvek hodnocení žánru červené knihovny. Autorka v textu představila názory na populární literaturu, které se ve společnosti vyskytují. *Než jsem tě poznala* lze považovat za žánr červené knihovny, proto působí zvláště, když v takovém textu nalezneme negativní názor na celý žánr.

3.2.1 Aplikace podmínek

Pokud je text literárním kýčem, pak pro něj bude platit Kulkův výrok uvedený ve studii *Umění a kýč*: „Moderní literární kýč se často stává bestsellerem a čtou ho i inteligentní

---

¹¹¹ TRÁVNÍČEK, Jiří. *Překnížkováno: co čteme a kupujeme* (2013). Brno: Host, 2014. ISBN 978-80-7491-256-6. str. 129

čtenáři.“¹¹² *Než jsem tě poznala* skutečně bestsellerem je. Na úspěšnost knihy poukazuje počet vydání. Podle databáze Národní knihovny byla kniha dostupná již v šesti vydáních.¹¹³

Autorka v textu přímo cílí na čtenáře a udržuje s ním kontakt. Čtenáři ich-forma pokládá řečnické otázky a oslovuje ho: „*Můžu vám říct naprosto přesně, kdy jsem přišla o svou nebojácnost.*“¹¹⁴ Mocná v *Encyklopedii literárních žánrů* popisuje populární literaturu jako takovou, která má zájem bezprostředně komunikovat se čtenářem.¹¹⁵ Komunikace v textu probíhá přímo, čtenář je několikrát oslovován, autorka se snaží udržet jeho pozornost.

V románu je především porušeno klasické pravidlo šťastného konce pro ústřední pár, které je pro texty z žánru červené knihovny typické. Děj neodpovídá ani průběhu, jak ho přednáší Kulka: „*Možná ne hned (i v kýčovitých románech musí být určité napětí), nakonec však vše skončí tak, jak to skončit má. Vyvíjí se od zlého k dobrému či od horšího k lepšímu.*“¹¹⁶ V případě románu *Než jsem tě poznala* děj směřuje od horšího k lepšímu. V závěru ale autorka přerušuje původní směřování děje ke šťastnému konci. Ačkoliv se dvojice sblíží a sdělí si vzájemnou lásku, nedočká se společného prožití budoucnosti, nebo svatby, která byla cílem zamilovaných románů v minulém století.¹¹⁷ Porušení pravidla šťastného konce se výrazně vymyká žánru červené knihovny.

Autorka v textu čtenáři naznačuje i následující děj. Přitele, později bývalého přítele, představuje jako nesourodý protiklad hlavní postavy. Zvýrazňuje ho v situacích, kdy je ke své partnerce nevšímavý, sobecký a nevhodný. Od začátku děje čtenáři naznačuje, že mezi partnery dojde k ukončení vztahu, kterému chybí vášeň a přetrvává na základě zvyklosti: „*Už tak teď nebylo lehké přimět Patricka, aby mi věnoval trochu pozornosti,*

---

¹¹² KULKA, Tomáš. *Umění a kýč*. Vyd. 3. Praha: Torst, 2014. ISBN 978-80-7215-477-7. str. 128

¹¹³ Katalogy a databáze NK ČR. aleph.nkp.cz [online]. [cit. 2022-04-04].

¹¹⁴ MOYES, Jojo. *Než jsem tě poznala*. Praha: Ikar, 2013. ISBN 978-80-249-2188-4. str. 173

¹¹⁵ MOCNÁ, Dagmar a Josef PETERKA. *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha: Paseka, 2004. ISBN 80-7185-669-X. str. 501

¹¹⁶ KULKA, Tomáš. *Umění a kýč*. Vyd. 3. Praha: Torst, 2014. ISBN 978-80-7215-477-7. str. 128

¹¹⁷ MOCNÁ, Dagmar. *Červená knihovna: studie kulturně a literárně historická: pohled do dějin pokleslého žánru*. Praha: Paseka, 1996. ISBN 80-7185-075-6. str. 62

*i když byla zrovna vhodná chvíle.*¹¹⁸ Napovídání čtenáři a omezené možnosti dalšího vývoje děje představuje pro moderní literární kých Kulka v knize *Umění a kých*.¹¹⁹

Autorka v textu využívá dvou ze tří zmiňovaných fabulí pro žánr červené knihovny podle Mocné. Sociální fabule se projevuje v původu hlavních postav. Ich-forma několikrát v textu připomíná jejich nesourodý původ a odlišný způsob vyrůstání:

„,Překvapuje mě, že jsme se nikdy nepotkali, ‘ podotkl. ,Když jsem byl malej, myslím.

Naše cesty se někde musely zkrřížit. ‘

,Proč by měly? Nejsme zrovna ze stejný společenský vrstvy. ‘¹²⁰

Dominantní sociální fabule je doplněna o fabuli nelásky. Na text je aplikována v případě dvou hlavních postav, které k sobě zpočátku nepociťují náklonnost, ze strany mužské postavy je citelná až nenávist vůči ženské postavě.

Moyesová v románu čtenáři nepřibližuje více milostných scén. Mezi ústřední dvojicí jich probíhá minimum. Následující úryvek je ze závěru knihy:

„Libala jsem ho a snažila se ho přivést nazpět. Políbila jsem ho a pak spočimula rty na jeho, až se náš dech smísil a slzy z mých očí zanechávaly slanou vrstvičku na jeho pleti, a já si říkala, že drobounké částičky z něj se možná nějak stanou částičkami mě samé, že je vdechnu, spolknou a budou ve mně žít navždy. ‘¹²¹

Autorka v textu využívá stylu jazyka totožným způsobem, jak uvádí Sirovátka v knize *Ach ta láska*.¹²² V úryvku se vyskytuje motiv splynutí a propojení dvou hlavních postav. Autorka vytváří výrazný kontrast mezi popisem milostné situace s bývalým a současným partnerem. Kontrast v popisovaných situacích čtenáři napovídá, jaký má ich-forma citový vztah k vybraným mužským postavám.

K milostné situaci s bývalým přítelem přistupuje s věčným odstupem: *„V noci jsme se milovali – připadalo nám to skoro povinné, jako bychom měli plně využívat své*

---

¹¹⁸ MOYES, Jojo. *Než jsem tě poznala*. Praha: Ikar, 2013. ISBN 978-80-249-2188-4. str. 65

¹¹⁹ KULKA, Tomáš. *Umění a kých*. Vyd. 3. Praha: Torst, 2014. ISBN 978-80-7215-477-7. str. 128

¹²⁰ MOYES, Jojo. *Než jsem tě poznala*. Praha: Ikar, 2013. ISBN 978-80-249-2188-4. str. 271

¹²¹ MOYES, Jojo. *Než jsem tě poznala*. Praha: Ikar, 2013. ISBN 978-80-249-2188-4. str. 397

¹²² SIROVÁTKA, Oldřich. *Ach, ta láska: průvodce po české brakové literatuře*. Praha: Melantrich, 1984. str. 17

svobody.“¹²³ Nevyužívá posunkovitých frází ani výpustek, které pro milostné situace Sirovátka s Mocnou uvádějí. Ani v jedné ze situací nezachází do technických detailů, což společně s absencí přímých erotických a sexuálních okamžiků vylučuje zasazení do erotického románu. Text se zabývá láskou, nikoliv tělesnou a odpovídá žánru červené knihovny. *Než jsem tě poznala* nepopisuje detaily intimních situací, ale chápe sex jako přirozenou součást života hlavních postav. Kontrastuje s textem *Na křídlech lásky*, kde sexualita nijak nevystupuje.

Oproti předchozímu textu, ve kterém byla výrazná polarita postav, jsou zde vybírány postavy různorodé. Neodpovídají popisu, který o nich představuje Sirovátka v knize *Ach ta láska*.¹²⁴ Pro ich-formu platí, že o sobě a svém jednání často přemýšlí. Sirovátka pro postavy brakových románů stanovil, že o sobě často filosofují.¹²⁵ Pro daný román stanovisko platí.

Text naznačuje, že v současné podobě žánru červené knihovny může docházet k odchylkám od stanovovaných pravidel. Autorka textu *Než jsem tě poznala* porušuje pravidlo šťastného konce, nezahrnuje čtenáře estetickým a vytváří přirozené prostředí, reálné zápletky a postavy. Text působí uvěřitelněji, proto pro současného čtenáře může být poutavější. Důrazný efekt na uvěřitelnost má i přímá komunikace vypravěče se čtenářem a přirozený jazyk.

3.2.2 Splnění podmínek kýchovitosti literárního díla

„Děj kýchovitého románu má silný emocionální náboj. Literární kých využívá standardních emocionálních situací, které vyvolávají spontánní nereflexivní emocionální odezvu. Je podřízen morálním standardům a společenským ideálům dané doby.“¹²⁶

Směřování děje se v průběhu díla několikrát změní kvůli akcím postav a jejich impulzivním rozhodnutím. Autorka využívá několika změn okolností a děj je nabitý

---

¹²³ MOYES, Jojo. *Než jsem tě poznala*. Praha: Ikar, 2013. ISBN 978-80-249-2188-4. str. 263

¹²⁴ SIROVÁTKA, Oldřich. *Ach, ta láska: průvodce po české brakové literatuře*. Praha: Melantrich, 1984. str. 15

¹²⁵ SIROVÁTKA, Oldřich. *Ach, ta láska: průvodce po české brakové literatuře*. Praha: Melantrich, 1984. str. 16

¹²⁶ KULKA, Tomáš. *Umění a kých*. Vyd. 3. Praha: Torst, 2014. ISBN 978-80-7215-477-7. str. 131

situacemi, které působí na čtenáře. Děj má emocionální náboj, nikoliv tak silný jako u předchozího textu. Podmínka je spíše splněna.

„... *okamžitá srozumitelnost. Jazyk literárního kýče musí být dostatečně jednoduchý a styl vyprávění se nesmí vymykat dobovým konvencím. Kýč nepotřebuje výklad.*“¹²⁷

Styl vyprávění je srozumitelný a přístupný, nevyžaduje interpretaci. Jazyk je také jednoduchý, autorka nevyužívá složitých odborných nebo archaických výrazů. Přírovnání jsou srozumitelná a pro čtenáře snadno uchopitelná. Druhou Kulkovu podmínku pro literární kýč román splňuje.

„*Třetí podmínka stanovuje, že čtení literárního kýče nám příliš nerozšíří obzory, že neobohatí naši zkušenost o nové aspekty reality.*“¹²⁸

Autorka v textu rozvíjí téma eutanázie, na které vyjadřuje dva různé postoje. Nejedná se o názory, které by mohly obohatit naše zkušenosti v této oblasti. Poslední podmínka je spíše splněna.

Text od Jojo Moyesové je jasně textem populární literatury. Skutečnost naznačuje komunikace se čtenáři. *Než jsem tě poznala* příliš neodpovídá stanovenému popisu Kulkova moderního literárního kýče. Jeho podmínky plně splňuje pouze v jednom případě. V dalších dvou podmínky spíše splňuje. Pro text to na základě Kulkovy studie *Umění a kýč* znamená, že se téměř shoduje s literárním kýčem. Ze specifík žánru červené knihovny se na román nejlépe dají aplikovat podmínky, které stanovuje Mocná pro fabuli. Moyesová využívá v textu obou druhů. Na základě splňovaných podmínek, které autoři zabývající se literárním kýčem a žánrem červené knihovny představují, se dílo nejvíce podobá populární literatuře a vykazuje znaky literárního kýče. Nikoliv však dostatečně, aby se o textu dalo přímo hovořit jako o typickém kýči.

---

¹²⁷ KULKA, Tomáš. *Umění a kýč*. Vyd. 3. Praha: Torst, 2014. ISBN 978-80-7215-477-7. str. 131

¹²⁸ Tamtéž

4 Závěr

Bakalářská práce se věnovala především pojímání literárního kýče a žánru červené knihovny. V teoretické části bylo naznačeno, jaký je vztah mezi žánrem a kýčovitou literaturou. Přesněji byl žánr červené knihovny charakterizován pomocí porovnání s literárním brakem, populární literaturou a erotickou literaturou. Pozornost se soustředila na historii žánru a na reakce, které v minulosti červená knihovna získávala. Nejnápomocnější v charakteristice žánru červené knihovny byla studie od Dagmar Mocné *Červená knihovna: studie kulturně a literárně historická*. Bylo představeno, že většina názorů byla negativních a směřovala na jednoduchost stylu a na téma, které nerozvíjelo čtenářovu představivost. V současnosti je žánru vyčítána elementárnost a nízké kvality. Již od začátku se setkáváme s podivováním se nad úspěšností žánru červené knihovny a populární literatury, které mají příbuznost s literárním kýčem. Jak bylo představeno, popularita oddechové četby je stálá a vysoká.

Současná populární literatura je na základě rozboru srozumitelným textem, který je oblíbeným navzdory splňování podmínek kýče. Stanovený předpoklad, který tvrdí, že více kýčovitá literatura bude oblíbenější, se nepotvrdil. Bestsellerový text *Než jsem tě poznala* nevykazuje takové množství kýče oproti druhému, méně úspěšnému textu *Na křídlech lásky*.

Nebylo možné zjistit či nastínit současný důvod, proč jsou texty literárního kýče a populární literatury neustále čtené a oblíbené. Podařilo se ale naznačit důvod, proč tomu tak bylo v historii. V minulém století před druhou světovou válkou se knihy oddechové literatury četly také kvůli úniku od protektorátní reality. Současně tomu tak může být podobně ve smyslu úniku od všední reality. Jedná se pouze o domněnku, kterou by bylo nutné ověřit výzkumem čtenářstva.

Bylo zjištěno, že žánr červené knihovny bývá pejorativně označován kýčem. Proto probíhal v praktické části rozbor dvou děl z žánru. Zde byly vybrané romány hodnoceny podle podmínek kýčovité literatury. Pro hodnocení posloužil text *Umění a kýč* od Tomáše Kulky, který pro poznání literárního kýče vytvořil tři základní podmínky. Díky tomu bylo ověřeno, že červená knihovna je téměř jasným literárním kýčem.

Díky odlišnostem vybraných knih bylo možné vysledovat současný stav žánru červené knihovny, která vykazovala méně znaků kýčovitosti. Bylo zjištěno i směřování červené knihovny k populární literatuře, věcnosti, realitě a uvěřitelnosti. Vzniká také možnost, že se novější texty budou více odlišovat nejen samy od sebe, ale i od stanovených specifik. Pro další výzkum této povahy by bylo vhodné vybrat více děl ze současné červené knihovny do porovnání. Na základě většího počtu textů by pak byl výsledek ohledně současného stavu červené knihovny a jejího vývoje více relevantní, než je tomu v této práci. Úskalí závěrů jsou ve výběru dvou titulů do rozboru.

5 Seznam použité literatury

BROCH, Hermann. *Román – mýtus – kých: eseje*. V Praze: Dauphin, 2009. ISBN 978-80-7272-215-0.

ČAPEK, Karel. *O umění a kultuře II*. 2. opravené vydání. Praha: Městská knihovna v Praze, 2018. ISBN 978-80-7532-958-5. Dostupné z: [O umění a kultuře II \(mlp.cz\)](http://mlp.cz)

JANÁČEK, Pavel. *Literární brak: operace vyloučení, operace nahrazení, 1938-1951*. Brno: Host, 2004. Teoretická knihovna. ISBN 80-7294-129-1.

Jiří Soumar: *Jaká četba kazí děti*, Přítomnost 16, č. 20, 17. května 1939, s. 309–311

KULKA, Tomáš. *Umění a kých*. Vyd. 3. Praha: Torst, 2014. ISBN 978-80-7215-477-7.

MOCNÁ, Dagmar. *Červená knihovna: studie kulturně a literárně historická: pohled do dějin pokleslého žánru*. Praha: Paseka, 1996. ISBN 80-7185-075-6.

MOCNÁ, Dagmar a Josef PETERKA. *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha: Paseka, 2004. ISBN 80-7185-669-X.

MOYES, Jojo. *Než jsem tě poznala*. Praha: Ikar, 2013. ISBN 978-80-249-2188-4.

RADOVANOVIČ, Dušan. *Svobodná a divoká 90. léta: příběhy z doby, kdy bylo možné téměř vše*. Praha: Radioservis. ISBN 978-80-87530-15-3.

SIROVÁTKA, Oldřich. *Ach, ta láska: průvodce po české brakové literatuře*. Praha: Melantrich, 1984.

SIROVÁTKA, Oldřich. *Literatura na okraji*. Praha: Československý spisovatel, 1990. ISBN 80-202-0122-X.

TRÁVNÍČEK, Jiří. *Překnižkováno: co čteme a kupujeme (2013)*. Brno: Host, 2014. ISBN 978-80-7491-256-6.

URBANOVÁ, Svatava. OSTRAVSKÁ UNIVERZITA. PEDAGOGICKÁ FAKULTA. *Historický vývoj žánrů literatury pro mládež - antologie: žánry, osobnosti, díla*. 2. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita, 1998. ISBN 80-7042-136-3.

Večery pod lampou: týdeník pro ženy. IV. ročník. Praha: Nakladatelství Ivo Železný, 1994. ISSN 0862-8858.

WÖGERBAUER, Michael, Petr PÍŠA, Petr ŠÁMAL a Pavel JANÁČEK. *V obecném zájmu: cenzura a sociální regulace literatury v moderní české kultuře 1749-2014*. Praha: Academia, 2015. ISBN 978-80-88069-11-9.

5.1 Internetové zdroje

Katalogy a databáze NK ČR. *aleph.nkp.cz* [online]. [cit. 2022-04-04].

VLAŠÍN, Štěpán, ed. *Slovník literární teorie*. 2. rozš. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1984. Cit. 09. 03. 2022. Dostupné z: <https://service.ucl.cas.cz/edicee/prirucky/slovnikove/142-slovník-literární-teorie>